

2014

VIA EGNATIA - ATHOS

Terie Leijns

INHOUDSOPGAVE:

Pagina:

3	Intro
4	Vertrek
7	Albanië
28	Macedonië / Skopje
39	Griekenland
62	Athos
76	Route

Intro

Een reisdoel, een rugzak, een wandeltocht; sprong naar vrijheid.
Vage horizon, prikkelende spanning, niets is zeker.

Zoektocht naar andere landen.
Hoe leven jullie, denken jullie,
Hoe hebben jullie lief, welke goden vereren jullie
Wie zijn jullie daar, in dat andere land

Dus de mens schiep God, of schiep God de mens?
Vragen zonder antwoord, geniet van alle moois,
Waardeer de schatten van goedheid.
Bezin in de leegte van het lopen.
Ontdek het warme licht dat spiegelt tussen de bergen

Een mars over heuvels en door dalen
Verwelkomd door regen en zonnegloed
Het glibberige pad leidt naar een berghut
Waar welkom wacht van houtvuur en gastvrije verwondering

Veel leesplezier!

Speciale dank aan:

Holger de Bruin voor de GPS Track van www.viaegnatiafoundation.eu
Wim van Ruyven voor de GPS kaarten

Terie Leijs
Oisterwijk

VERTREK:

Costa Morena, de veerboothaven van Brindisi , zwijgend in het nachtelijk donker..... verlaten.

Zeilen van aanhangers en vrachtwagens glimmen in het gele licht van de schijnwerpers. Ik tuur in het duister en zoek de lichten van de traghetto (veerboot) voor de oversteek naar Albanië.

De Red Star wordt rond 23.00 uur verwacht; de lichten van de boot laten uren op zich wachten.

Dan drijven lichten statig naderbij. Het lijkt een drijvend verlaten kantoorgebouw.

Geen Red Star, maar de lampen van een groot schip dat langs vaart.

In een grote partytent wachten passagiers. Terwijl ik een broodje eet, praat ik met een Albanese jongen.

Hij keert terug naar huis nadat hij bij zijn oom heeft gewerkt in een restaurant in Napels.

Hij moet Italië verlaten, omdat zijn toeristenvisum maar 3 maanden geldig is.

Hij beseft dat zijn kansen op werk worden vergroot als hij de Engelse taal goed beheerst.

Ons gesprek in het Engels gaat hem goed af. De jongen wil graag aan het werk en is vastbesloten om door te zetten.

Een vrouwelijke passagier, een jonge Albanese vrouw, studeert in Rome cinema en theater.

Ze wil straks actrice worden. Haar gezicht licht op als ze praat over haar ambitie; optreden in theaters in Londen.

Ze is erg spontaan en ik wens haar veel geluk met het invullen van haar droom.

Wanneer we aan boord gaan praat ik met een Albanese man, docent politicologie op een universiteit in Rome.

Hij ziet mijn rugzak en vraagt welke plannen ik heb.

De Via Egnatia klinkt hem bekend in de oren. Hij kijkt enigszins sceptisch, lopen langs de Via Egnatia is voor Albanezen een wandeltocht voor lichtelijk gestoorde mensen.

Via Egnatia

De Via Egnatia vormde de schakel tussen het oosten en het westen van het Romeinse Rijk.

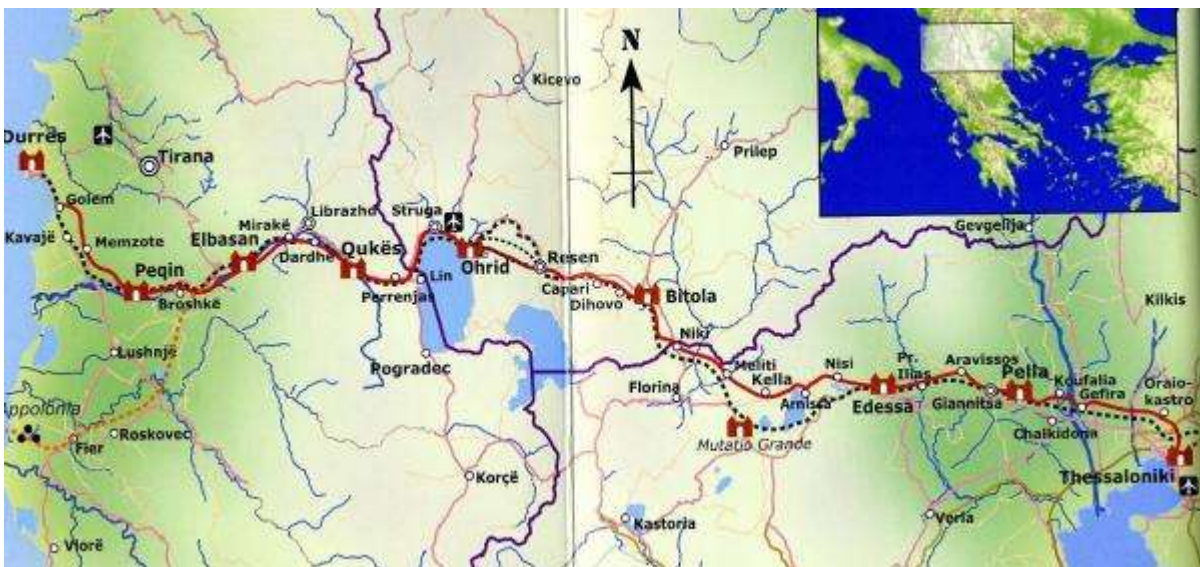
De weg is aangelegd in de derde eeuw voor Christus en sluit aan op de Via Appia.

De weg loopt van Durres (Albanie) door Macedonie/Skopje en Noord Griekenland naar Istanbul (Turkije)

Het was oorspronkelijk een militaire route, maar heeft de laatste 2000 jaar meerdere functies gehad (economisch/sociaal)

Na de val van Rome werd ze gebruikt en beschermd door het Byzantijnse Rijk. Hierna kwamen de Ottomanen en trokken handelskaravanen langs de route.

Soldaten, kruisvaarders, boeven en zendelingen, handelaren en boeren op weg naar de markt, belastingambtenaren, karavanen met meer dan 200 ezels beladen met huiden, wijn, hout en zwavel. Verschillende etnische groeperingen ontmoetten elkaar in de karavan-serails.

VIA EGNATIA

VLORE - TESSALONIKI

RED STAR

BRINDISI - VLORE

Om 02.00 uur 's nachts beginnen de scheepsmotoren te grommen, ankertrossen worden losgemaakt en aan boord gehesen.

De scheepsschroeven malen driftig door het water.

Met ruim twee uur vertraging vertrekt de Red Star 1, onze veerboot, een museumstuk uit het communistisch tijdperk, geregistreerd in Panama .

Het schip lost op in de donkere nacht met als koers Albanië.

Buspassagiers, Albanezen, zoeken als eersten een gunstig plekje in de lounge.

Op een hoger gelegen dek rol ik mijn slaapmatje uit bij een balustrade naast een trap.

Ook de overige passagiers hebben een plekje gevonden. Men improviseert een slaapplek op de vloer of tegen een wand.

Het schip stampet en deint rollend op het water, het duikt in de golven, houdt de adem in tot de steven weer omhoog veert en het water voor zich uit sproeit.

Steunend aan de balustrade wankel ik over de hellende vloer naar de W.C.

De vloer is besmeurd met braaksel van zeezieke voorgangers.

Half zeven kruip ik uit de slaapzak en pak mijn rugzak in.

In het gangboord in de frisse buitenlucht knap ik weer op.

De Red Star heeft de grote vertraging zelfs ingelopen en legt stipt op tijd aan.

Een stralende zon schijnt in de haven van Vlore.

In het gangboord sta ik naast een man van ca. 45 jaar, Blendi.

We kijken naar het afmeren en het werk van de bemanning. Ze leggen de zware scheepstrossen om de winches. We spreken Engels met elkaar, tot we ontdekken dat we allebei uit Nederland komen.

Blendi gaat zijn moeder in Vlore bezoeken.

Als ik wil kan ik de komende nacht in haar appartement slapen.

Dit aanbod biedt me een kans om het stadje Vlore bekijken en bij te komen van de woelige overtocht.

ALBANIE

Vlag Albanie

Vlore-Fier-Elbasan-Ohrid Meer

De Albanese douane leert te werken volgens Europese regels.

De douanebeambte typt letter voor letter mijn paspoortgegevens en controleert op het beeldscherm mijn gegevens.

Een fikse klap voorziet mijn paspoort van het vereiste visumstempel.

Buiten het douanegebied wacht het comité van taxichauffeurs.

Wanneer ze mijn uitmonstering zien haken ze af, alleen Reggie houdt vol.

Ik ben geen handel voor hem; we gaan samen thee drinken.

Naast de taxi heeft hij ook een huis in de aanbidding. De prijs bedraagt eerst: "Kost niets, " even later "kost weinig."

Vlore is een stad met lange brede winkelstraten en veel flats.

Bekende beelden, zoals van vroegere reizen door Tajikistan en Turkije; armoede, kleine handel en bedelaars. Aan de zeekant zijn luxere restaurants en winkels.

Scharrelaars met handkarren zoeken in vuilcontainers plastic flessen, los plastic en aluminium blikjes. Langs de weg staan handelaren met bescheiden handel; fruit, groente, vogeltjes, pluimvee, oude telefoonopladers, tweedehands schoenen enz.

Een jongetje met een stok, een soort fantasiegeweer, loopt naar me toe en bekijkt me aandachtig.

Ik loop verder, maar Yuri, het jongetje, gaat naast me lopen en tikt met zijn stok in hetzelfde ritme op straat.

De stok van Yuri is te kort, dus loopt hij wat voorovergebogen.

Hij wil weten waar ik de stok voor gebruik.

Wanneer hij begrepen heeft dat het ook een wapen tegen honden is, stormt hij op elke hond af die we zien. De dieren rennen weg naar een schuilplaats.

Yuri wil mij het Museum of Liberation laten zien.

We gaan er naar toe met de bus. De conducteur begroet mij vriendelijk, maar tegen Yuri scheldt hij en wil hem uit de bus zetten.

Yuri kijkt onschuldig uit zijn ogen en schuift naar me toe. Ook andere passagiers protesteren.

De conducteur pakt de stok van Yuri en gooit deze op de weg.

Yuri vraagt naar mijn naam. Ik draai me om en toon het label met mijn naam achter op de rugzak.

Hij begrijpt er niets van, hij kan niet lezen.

De tienjarige Yuri gaat niet naar school en zwerft alle dagen over straat.

In het museum is hij enthousiast, zit overal aan en roept bij elk schilderij: "Terie, foto!"

De plaatjes met de overwinnaars spreken hem aan.

Yuri bezoekt museum

Vlore schoenpoetser

Skanderbeg (1405–1468) is de nationale held van Albanië.

De Albanese prins werd als gijzelaar meegenomen door de Turkse sultan en ingelijfd bij het Ottomaanse leger. Hij werd bekeerd tot de Islam, maar verliet later het Ottomaanse leger.

Hij keerde terug naar Albanië en omarmde het christendom.

Als leider van het Albanese leger slaagde Skanderbeg erin 13 Ottomaanse invasies tegen te houden.

Skanderbeg is symbool voor het verzet tegen de overheersing van vreemde mogendheden.

De dubbele adelaar, het wapen van Skanderbeg, staat op het wapen van Albanië.

ALBANIE in de 20STE EEUW.

1912 Albanië wordt een onafhankelijke staat met een president ,Vlore wordt hoofdstad.

1914 bezet door Italiaanse troepen.

1920 Italianen verdreven

1939 Bezet door de Italianen.

1943 Bezet door de Duitsers.

1944 Vlore bevrijd.

Situatie in Albanie in 1944:

- * *Levensverwachting slechts 40 jaar (eind tweede wereldoorlog)*
- * *Analfabetisme 80-85%*
- * *Nauwelijks industrie (tijdens de Italiaanse bezetting veel verwoest)*
- * *Malaria en tuberculose zijn wijdverspreid.*
- * *Kindersterfte tot 40%*

1944 Enver Hoxha , president .

Hoxha brengt veranderingen:

- * *Dempen van moerassen.*
- * *Analfabetisme krimpt tot 31%,*
- * *De levensverwachting stijgt sterk.*
- * *Vrouwen krijgen gelijkheid.*

Universiteit van Albanië wordt in 1957 opgericht.(de eerste)

- * *Hoxha zet een grootschalig programma op van industrialisatie*
- * *Hij maakt een einde aan de feodale verhoudingen.*

1953 Hoxha verbreekt de band met de Sovjet-Unie na dood Stalin en zoekt toenadering met de Chinese leider Mao.

1976 Mao overlijdt. Hoxha verbreekt de band met China.

Albanië is in Europa volkomen geïsoleerd.

Zonder hulp, grondstoffen en technologie ontstaan economische problemen.

Tegen 1980 vormt industrie de helft van het Bruto Nationaal Product , het platteland voorzien van elektriciteit, en de landbouw geïncollectiviseerd..

Hoxha bouwt ongeveer 750.000 bunkers op strategisch belangrijke plekken.

Vanaf 1976 zijn religieuze uitingen strafbaar en worden handelsbanden met het buitenland beëindigd.

1985 dood Hoxha

Tijdens de 40 jaar van zijn bewind zijn 5000 politieke gevangenen geëxecuteerd en 25 duizend voor langere tijd gevangen gezet.

70 duizend Albanezen werden verbannen naar afgelegen gebieden in de bergen

In een ijssalon genieten Yuri en ik van een ijscoupe. Overmoedig en ondeugend smeert hij chocolade ijs over zijn wang.

We zwerven enkele uren door de stad tot ik afscheid van hem neem en tegen Yuri zeg:
"Good Bye."

Yuri herhaalt mijn woorden nog enkele malen langzaam op vragende toon.

Het geld voor de bus gebruikt hij om een zakje groene ronde friszure vruchten te kopen.

Hierna ontmoet ik Blendi op de afgesproken plek, bij de Banka Tirana.

Een kleine honderd meter verder is het appartement van zijn moeder.

Ze woont in een flatje op de zesde etage.

Alleen bewoners kunnen de lift gebruiken met een sleutel.

De moeder woont in een comfortabel en schoon appartement.

Een balkonnetje is voorzien van glazen schuiframen

Vanaf dit balkon kijk ik over het oostelijk deel van de stad.

De tussenvloeren van de flat zijn gemaakt van een extra lichte sandwichconstructie, een mix van beton opgevuld met lichte schuimblokken. Hierdoor belast men de fundering minder zwaar en kan er hoger gebouwd worden.

Vlore is gebouwd op een vlakte tussen de zee en de heuvels landinwaarts.

Blendi bezoekt Maria, zijn moeder, een tot twee keer per jaar.

Zij heeft een hechte band met haar Nederlandse schoondochter, de vrouw van Blendi.

Zijn vrouw heeft zelfs Albanees geleerd. Ze hebben elkaar op Corfu ontmoet.

Blendi's vrouw schrijft een boek over de bewogen geschiedenis van haar man.

Hij ontsnapte aan het dictatoriale regiem. Haar verhaal schetst een tijdsbeeld van het geïsoleerde Albanië.

Blendi

In 1988 is Blendi 17 jaar en gestationeerd op de marinebasis bij Vlore.

Blendi gaat met een Albanese jongen naar diens woning in een dorp langs de Griekse grens.

's Nachts vlucht Blendi over de grens. Hij maakt gebruik van een goed moment, de wisseling van de wacht.

In Griekenland brengt hij enige tijd in Athene door en belandt daarna in Noorwegen.

Met zijn vlucht riskeert hij de doodstraf en tevens lange gevangenisstraf voor zijn familie.

Blendi is een der weinigen bij wie de vluchtpoging slaagt.

Pas maanden later kan hij zijn familie telefonisch op de hoogte stellen van zijn geslaagde vlucht.

Begin jaren 90, na de val van de muur is hij voor het eerst teruggegaan naar Albanië.

(Informatie van Astrid, de echtgenote van Blendi)

Albanië vanaf 1985 (in 1988 vluchtte Blendi)

1985 overlijden Hoxha, Ramiz Alia volgt hem op als president.

Na de val van de Berlijnse Muur in 1989 verandert er weinig in Albanië en andere Oost-Europese communistische regimes

In 1990 breken er studentenrellen uit.

Alia voert een meerpartijensysteem in, religie wordt toegestaan ((Albanië is sinds de jaren zeventig volgens Hoxha de eerste atheïstische staat ter wereld)

In 1992 treedt Alia af als president en wordt opgevolgd door zijn tegenstander Sali Berisha

In 1996 wordt hij veroordeeld voor deportatie van tegenstanders van het communistisch bewind en de verantwoordelijkheid voor de dood van 60 Albanezen die tussen 1986 en 1991 probeerden de grens over te steken.

Blendi steunt zijn moeder financieel. Haar pensioenuitkering is €35,- per maand.

Door Blendi maak ik kennis met de “sociale economie” in de Balkanlanden.

Familie en vrienden helpen elkaar. De onderlinge verbondenheid houdt in dat men elkaar helpt en steunt. Men ervaart dit als een eer en een gewoonte en niet als een verplichting.

’s Avonds wordt Blendi enthousiast gebeld door zijn kinderen. Via de Iphone spreek ik even met zijn vrouw.

Zij werkt op een locatie van Reigersdaal (zorg voor verstandelijk gehandicapte mensen)

Tijdens mijn werk op De Hondsbeg in Oisterwijk (observatie en behandeling) had ik contact met deze voorziening. In die periode kwam de regionalisatie van voorzieningen in de zorg op gang.

Blendi heeft in Nederland een goed lopend installatiebedrijf. Hij lijkt me een doorzetter die kracht uitstraalt, maar ook ongeduldig kan zijn.

Het gezin reist binnenkort naar Albanië voor een vakantie bij Oma Maria.

Na een heerlijk maal is mijn gammel gevoel weg. Ik slaap uitstekend.

’s Ochtends op weg naar de WC springt het wollig witte hondje me blaffend tegemoet, waarop de harde stem van Maria hem tot de orde roept.

Op het balkonnetje discussiëren Maria en Blendi over de aanschaf van een zeer prijzig massagematras. Maria vindt de aanschaf nodig vanwege haar gewrichtsklachten.

Ze gelooft heilig in de wonderen op de reclamefolder en wil per se het matras kopen.

Ze wil dat haar zoon bijspringt.

Hoewel Blendi erg goed voor zijn moeder zorgt, zijn er soms stevige discussies.

We ontbijten heerlijk en ik krijg eten mee voor onderweg.

Blendi heeft een auto ingevoerd, die hij op Albanees kenteken wil zetten.

Bij het kantoortje waar zijn autopapieren vertaald worden nemen we afscheid.

Rond 8 uur loop ik alleen verder en schakel de GPS in.

’s Ochtends is het nog rustig op straat en biedt de stad boeiende taferelen.

Vlore komt tot leven.

Op terrasjes genieten mensen van hun koffie. Chauffeurs van taxi’s en busjes werven passagiers. Langs de kant van de weg zijn kleine neringdoenden op tijd present; de trossen opladers van mobieltjes zijn weer opgehangen, het speelgoed is uitgepakt, groenten op kleur gesorteerd, gebruikt schoeisel, schoenpoetsers enz., een lange rij met handel, zo aantrekkelijk mogelijk uitgestald.

Tot nu toe zijn de mensen vriendelijk. De eerste kennismaking begint vaak wat schuchter. Buiten de stad golft de weg over de plooien van de heuvels.

Tussen de glooiingen zweven opzij van mij de nevelige contouren van bergen als achtergrond van het bleekblauwe water van de Adriatische zee.

Ik voel me vandaag na de pauzedag in Vlore weer opgewekt en fit.

Tijdens een regenbui schuil ik in een loods met bouwmaterialen. Op een geïmproviseerd zitje van rode gressteen praat ik met de eigenaar van de loods: Jimmy.

Jimmy heeft enkele jaren in Italië gewerkt en spreekt deze taal prima. Hij heeft drie dochters, 7, 10 en 13 jaar.

De enige dochter die precies weet wat ze wil is 10 jaar. Ze wil later voetballer worden.

We praten geboeid over diverse onderwerpen.

Jimmy wil genoeg geld verdienen om gewoon te kunnen leven. Hij wenst geen grootse dingen.

Hij praat met zorg en warmte over zijn kinderen.

Zoals de meeste ouders wil hij hen een gelukkige toekomst bezorgen.

Hij nodigt me uit om bij hem thuis te slapen. Vandaag wil ik verder naar het dorp Novoselie.

Onderweg rijdt een vreemd helblauw vehikel in mijn richting.

Het lijkt een sloopvliegtuig op drie wielen.

Het mist de vleugels, desondanks probeert het vehikel wankelend en pruttelend een aanloop te nemen voor take off. De pilootbestuurder zwaait enthousiast als hij voorbij hobbelt.

In het dorp Novoselie staat een kerk. Ik wil de pastoor raadplegen voor een slaapplek.

Deze is helaas afwezig en komt pas de volgende dag terug.

Ik schiet een groepje jongens aan. Een van hen spreekt Engels.

Ze overleggen met elkaar over een slaapplek.

Ik besluit in het ruwe casco van een woning te overnachten naast de benzinepomp.

Het casco is van een oom van een der jongens.

Hierna vieren we onze ontmoeting met heerlijk ijs. De jongens zijn behulpzaam.

Door hen raak ik snel thuis in het dorp.

Naast het casco, mijn slaaphuis, is het plaatselijk benzinestation.

De pompbediende huist in een klein glazen hokje.

Binnen staan de hoogst noodzakelijke spullen; een kassa en een smal krap bedje; een matrasje op planken, de slaapplek van de bediende.

Hij is de hele nacht aanwezig. Elke naderende auto betekent voor de pompbediende opstaan en de klant helpen.

24 uurs service

Het groepje vrienden vergezelt me naar het plaatselijk restaurant.
 De eigenaar spreekt alleen Albanees. Een klant die Italiaans spreekt helpt ons.
 Na de maaltijd loopt de groep mee naar mijn nachtverblijf. De vrienden wringen zich door het hek rond de cascowoning, wensen me welterusten en gaan daarna naar hun eigen huis.
 Mijn toilet is een Petfles met afgesneden bovenstuk.
 Ik slaap op de betonnen vloer op de eerste verdieping.
 Door het open venstergat, zie ik buiten de mensen in de dorpsstraat wandelen.
 We zwaaien naar elkaar.
 's Nachts razen enkele auto's langs met hoge snelheid, ondanks het slechte wegdek.
 Auto's stoppen ook in de nachtelijke uren bij de benzinepomp.
 's Ochtends was ik me onder een kraantje naast het tankstation.
 De pompbediende achter zijn glazen ruitje wenst me goedemorgen. Hij is behulpzaam en voelt vertrouwd vriendelijk.
 Na mijn ontbijt, een kom dikke Brintapap, neem ik afscheid.
 De wegen zijn aan de zijkanten gerafeld. Grote happen asfalt ontbreken, stuk gereden of weggespoeld. Een jammerweg van gaten en kuilen.
 Voertuigen slompen langs de probleemstukken en moeten tegelijkertijd tegemoetkomend verkeer ontwijken.
 De meeste chauffeurs kennen deze wegen. Risicoplekken worden bedachtzaam genomen.
 Langs de weg staan regelmatig grafzerken.
 De verkeersweg is een gedenkplaats van vooral jonge verkeersslachtoffers.
 Fotootjes op de zerken als herinnering aan de slachtoffers; pasfoto's van de dood.
 De weg naar het dorpje Bishan is vandaag een markt. Groenten en jonge stekken, streekproducten, werktuigen, houtsnijwerk en vee wordt verhandeld.
 Het is er druk en auto's manoeuvreren tussen de mensenmassa.
 In Levan, een dorpje iets verder, loop ik langs een schoolplein met spelende kinderen.
 Langs het hek van de speelplaats verkopen vrouwen lekkernijen, eten, snoep en ijs.
 De bestellingen worden tussen de spijlen door overhandigd en afgerekend tijdens de pauze.
 In een snel tempo wordt in de schoolpauze veel verkocht.
 Als de schoolbel luidt gaan de kinderen terug naar hun klas en lopen de verkoopsters met de overgebleven waar naar hun eigen winkel.

Jany en Gena

Speelkwartier

In een bar word ik in het Duits aangesproken door een Jany, een Albanese autohandelaar. Zijn familie woont in München.

Jany koopt auto's op in Duitsland en verkoopt deze in Albanië.

Hij nodigt me uit om bij hem thuis in Fier te slapen.

Zijn vrouw is pedagoge, maar geeft Engelse les.

Jany start met enkele Duitse volzinnen, waarmee hij indruk lijkt te willen maken naar zijn zakenpartners. Even later blijft hij steken tijdens ons gesprek. Zijn Duits is beperkt.

Hij spreekt me aan met "Bruder". Onderweg naar zijn huis stoppen we enkele malen.

Jany bestelt elke keer eten en drinken en betaalt met een bundel Euro bankbiljetten.

Gesprekken met klanten onderweg kondigt hij gewichtig aan met "Business"

We eten heerlijk in het restaurant van zijn zwager in het centrum van Fier.

Het smaakt heerlijk, maar het is me teveel en te machtig.

Opgerolde pannenkoek gevuld met vlees; een groot bord kipfilet met champignons zwemmend in roomsaus.

Samen zijn we snel uitgepraat, gelukkig is er regelmatig iemand die Engels spreekt en vertaalt.

We rijden via het centrum van Fier naar de rand van de stad.

Met deze centrale weg is een labyrint van zijstraatjes verbonden, de Ruga's met paden van kalksteen en gruis.

Achter schuttingen van grijs beton en roestig ijzergaas staan huizen met groentetuintjes en schuurtjes met kleinvee.

Auto's kruipen langzaam langs de gaten in het pad.

Jany en Gena, zijn vrouw, bezitten een huis in de stad. Toch zijn ze weer bij de ouders van Gena ingetrokken.

Gena is pedagoge, maar daarvoor is geen werk. Nu geeft ze Engelse les op een school in Roskovec, 15 km verder.

Na de moeizame conversatie met Jany praat ik vlot met Gena in het Engels.

Haar ouders verzorgen de groentetuin rond het huis en de dieren. Ze fokken kippen en ganzen. Ze verkopen de dieren op de markt.

Jany vraagt me of ik ongeveer 25 tweedehands auto's voor hem kan regelen in Nederland en af kan leveren in Albanië. Betaling is geen probleem en ik kan er zelf ook nog aan verdienen.

's Ochtends om zeven uur zijn alleen Jany en ik nog in huis.

We ontbijten samen, maar de levendige gesprekken met Gena is het stil in het keukentje.

Jany is somber gestemd.

Zijn vrouw is al om zes uur vertrokken naar haar werk en haar ouders zijn naar de markt.
 Na het ontbijt zet Jany me af op de weg net buiten de Rruga.
 Langs de hoofdstraat zijn winkeltjes en bedrijfjes. In de winkels klinkt vrolijke Balkanmuziek.
 De weg leidt door een brede groene vallei. Mensen werken gebukt op de veldjes.
 Het is zwaar werk op kleine agrarische bedrijfjes zonder hulp van machines maar met een hak of een schep.
 De smalle weg richting Elbasan wordt na een afslag een strakke vierbaans snelweg.
 Lopen langs deze snelweg is geen vrolijke onderneming. Het uitzicht over de omliggende velden biedt afleiding.
 Het blijft miezeren. Na 13 km snelweg besluit ik bij een kruising een busje te nemen naar Elbasan.
 Een passagier, een man van ca. 60 jaar, woont in de stad Elbasan. Hij belooft me onderdak.
 Ik aarzel, ik heb geen veilig gevoel bij deze man.
 In de bus maakte hij al ruzie met de chauffeur omdat hij de volle prijs moest betalen terwijl hij met zijn gehandicaptenpas korting wilde.
 Ik vind de ritprijs al zo laag, dat ik niet begrijp hoe de chauffeur daarvoor kan rijden.
 Bij de eindhalte van de bus, bij het centrum van Elbasan, stapt ieder uit.
 De man wacht op me.
 Hij belooft me de stad te laten zien.
 Hij woont in het noordoostelijk deel van Elbasan.
 Een doolhof van flats die gebouwd zijn tijdens de communistische periode.
 Het is een verpauperd treurveld van grijs verval met de valse kleur van een smerige dweil.
 Er is geen bestrating.

Treurflats

Tussen de flats loopt een jonge vrouw met een kleurige groene sweater. Tegen enkele flats zijn stukjes grond met gaas afgezet. Er groeien frisgroene plantjes en kleurige bloemen, alsof sprankjes hoop zich tussen het puin van de aftakeling wringen.
 Mijn GPS registreert precies waar het appartement van Dragush, mijn gastheer, is.
 In deze betonwoestijn met sluip-door gangetjes raak ik het spoor gemakkelijk bijster.
 Vlagen stank van het riool blijven er hangen.

Dragush is in deze omgeving bekend. Hij wenkt me telkens waarheen ik hem moet volgen. Hij spreekt uitsluitend Albanees en gebruikt gebaren om me iets duidelijk te maken.

Soms reageert hij bruusk en is snel boosaardig en verstoord.

Zijn vriendelijkheid voelt geforceerd en onecht aan. Zijn vriendschap en goede voornemens toont hij door elke keer theatraal zijn hand op zijn hart te leggen.

Hij neemt me mee naar een appartement waar zes personen wonen; twee mannen en een vrouw en drie kinderen.

Een grote pan water staat op een holle vierkante steen met een elektrische spiraal.

Het lijkt op een pan water voor het wassen van kleren.

De vrouw zet een ijzeren kannetje op de spiraal en zet voor mij een kop Turkse koffie.

De flat is troosteloos. De bewoners zitten naast elkaar op een bank. Hun blik is niet meer gericht op het TV scherm. Nieuwsgierig volgen de grauwe gezichten, monden met aangetaste gehavende gebitten. De vrouw die koffie schenkt en een jong meisje begrijpen wat Engels.

De oudste man heeft last van zijn maag en darmen. Voedsel kan hij niet binnenhouden.

Geld voor medische zorg of medicijnen is er niet.

Het lijkt alsof ik bij het afvalputje van de samenleving ben beland.

Er lijkt voor de mensen geen uitweg. Middelen, kennis en energie heeft men onvoldoende.

Bovendien mist men het zelfvertrouwen om uit het dal te klimmen.

Dragush gedraagt zich is als mijn bewaker, die altijd naast of achter me staat en me controleert.

Hij loopt het donkere gat van zijn flatgebouw binnen. Bijgeleucht door mijn hoofdlamp stap ik het duistere gehavende trappenhuis met afgebroken of verdwenen leuningen in en volg ik hem naar zijn woning.

Dragush territorium bestaat uit een slaapkamertje, een halletje en een kale badkamer.

Mijn bergschoenen krijgen een plekje in het krappe halletje.

Ze moeten telkens verplaatst worden wanneer hij gaat koken op het fornuis in hetzelfde halletje.

Het badhok is een warboel van lompe buizen en plastic tuinslang. Bij de wasbak hangt een slang om het hurktoilet door te spoelen.

De lekkende kraan produceert alleen gloeiend heet of koud water, nuances ontbreken.

De flat heeft nog twee ietwat geheimzinnige kamertjes waar een oude vrouw blijkt te wonen.

Het is binnen benauwd. Ik neem me voor om morgen zo vroeg mogelijk te vertrekken.

Dragush wil per se niet dat ik een foto van hem neem of van de flat. De mogelijk louche reden is mij niet duidelijk.

We zwerven door de stad.

Dragush lijkt een eenling, die onderweg enkele bekenden begroet.

We lopen binnen bij een biljartcentrum, een kale betonnen ruimte met twee biljarttafels en houten banken tegen de kant. Dragush speelt een partijtje biljart.

We slenteren naar een ontmoetingsplek, het stadspark..

Alma, een mollige vrouw in een opvallend cyclaamkleurig trainingspak, zit op het gazon naast het wandelpad. Ze praat er met een lotenverkoopster, die ook wat prullaria heeft uitgesteld zoals plastic speelgoed..

Zij komt overeind en loopt uit zichzelf met ons mee.

Dragush kent haar blijkbaar en nodigt haar uit om iets te drinken.

Het heeft iets geforceerds en ik laat merken dat ik dit niet wil. Daarna loopt de vrouw boos stampend verder. Dragush beweert dat ik haar beledigd heb.

Later ontmoeten we haar toch weer in een cafetaria waar we iets fris drinken.

Alma komt bij ons zitten. Dragush trakteert haar.

Als we wat gewend zijn laat Alma merken dat ze talloze gevarieerde verrassingen in petto heeft. Haar erotische menukaart is duidelijk, hoewel ze alleen Albanees spreekt.

Met haar glimmende pretoogjes daagt ze me uit.

Ik ben even los van de wisselvallige stemming van Dragush.

Haar spel is gevat en heeft iets gezelligs maar ook gewiekt.

Mocht de situatie escaleren, dan schat ik in dat Dragush het onderspit delft, mits hij geen partner treft waarmee hij tegen mij kan samenspannen.

De volgende ochtend ben ik opgelucht als ik vroeg vertrek. Zelfs dan loopt Dragush met me mee.

Hij wordt boos als ik zijn aanwijzingen negeer en op de GPS kaart loop.

Als we uit elkaar gaan is Dragush ontstemd.

Achteraf is de omgang met Dragush, de labiele gestoorde man, een domme keuze van mij.

Wel heb ik via hem kennis gemaakt met de favella van Elbasan.

Plastic verzamelen

Onmiddellijk nadat ik hem kwijt ben lijkt het of ik lichter loop.

De zon schijnt en kooplieden staan langs de straat met kleurige handelswaar.

Na de brug over de rivier ben ik teruggekeerd naar de stilte van de natuur en de rust van het landschap. De drukte van de stad en de druk van Dragush laat ik achter me.

Hier geniet ik van het weidse uitzicht over een vallei die zich tegen de bergen vleit.

Het zilveren lint van de rivier waaiert uit. De stroompjes bundelen zich weer en vloeien samen tot een hoofdstroom.

Het groene landschap met eenvoudige wit gekalkte huizen en groentetuinen gaan over in bossen met loofbomen. Een parkje met een uitspanning lokt voorbijgangers tot rustpauze met een drankje en een praatje. Zwanen drijven sierlijk in een kleine waterplas.

Water klettert van de rotsen.

Beschut door de schaduw van bomen even voor het dorpje Sushice zoek ik ook een tafeltje en drink wat.

De mensen tonen belangstelling voor de via Egnatia en speciaal voor Athos, de monnikenstaat.

De meesten van het gezelschap behoren tot de Orthodoxe kerk.

De eigenaar toont me een ledenlijst met de namen van Orthodoxe gemeenschap in Sushice.

Het is gezellig en de eigenaar vraagt me om bij hen een nachtje te blijven.

Mijn eerste reactie is "graag" maar het is nog te vroeg en Athos is nog te ver.

Uiteindelijk besluit ik toch om door te lopen.

In het dorp Sushice loopt een man met me mee. Hij is getrouwd en leeft met zijn gezin in Londen. Hij bezoekt zijn oudste zus, die in het dorp woont.

De weg gaat omhoog en achter me hoor ik een knetterende motor naderen.

De lichte motor zwoegt tegen de helling op. Naast me stopt de Albanese man.

De man is getrouwd met een Engelse vrouw en werkte illegaal in Engeland. Hij werd er gearresteerd en uitgewezen. Hij hoopt en wacht nu op een kans om legaal in Engeland te mogen werken.

Hij spreekt prima Engels. Hij verlangt naar zijn vrouw en zoontje.

De weg omhoog

Het parcours wordt zwaarder. Mijn oude lijf wordt flink belast tijdens de stevige klim.

Tijdens de monotone trance van het sjokken vergeet ik op het scherm van de GPS te letten en mis een afslag.

De kaart in mijn GPS is gedetailleerd, waardoor ik weer verderop een verbinding kan maken met het uitgezette spoor.

Door de aanhoudende regen raak ik doorweekt, ondanks poncho en bergschoenen.

Soms klinkt vanuit de nevel het geblaat van schapen of van de stemmen van herders die naar de schapen schreeuwen of luid roepen naar herders in een ander deel van de bergen.

Alles is drijfnat. De weg is veranderd in een zompige brij van gele klei, de keien worden spekglad. De paadjes staan vol met roestbruine plassen.

Tussen de bergen hangen witte wolken.

Het dal beneden is gehuld in nevel. Het is zwaar. In deze omstandigheden moet ik constant scherp blijven en opletten.

Mijn GPS waarschuwt, de batterijen zijn leeg.

Zonder dit baken ben ik hulpeloos en loop ik het risico de koers kwijt te raken.

In de regen en de modder lukt het toch om te wisselen.

Even voor het dorpje Mirake, doornat en koud, ontdek ik een schim.

Het is een jonge boer, die vanaf een helling door de weilanden naar beneden glibbert naar zijn huis.

Ik roep hem en hij wenkt me naar hem toe te lopen. De zolen van mijn bergschoenen zijn spekglad en ik heb geen enkel houvast op de natte leemgrond.

Ik schuif enkele meters omlaag waarna de boer te hulp schiet.

In een eenvoudig huisje woont Arben Tanushi samen met zijn ouders, zijn vrouw en hun zoontje van ongeveer een jaar.

Zijn vader draagt onmiddellijk grote blokken hout naar binnen en stookt de kamer behaaglijk warm.

De woonkamer is zeer eenvoudig, wit gekalkte muren, een open houtvuur, twee banken en een tafeltje.

Bij eerdere tochten lukte het niet om warm te worden na veel regen. De warmte van het houtvuur is weldadig. Mijn kleren drogen en ook mijn knoken genieten ervan.

De peuter zit vast in een looprekje en speelt met een lege petfles en een rammelaar. Hij bekijkt me met grote ronde ogen. Hij kijkt met verwondering, maar zijn blik is leeg. Hij reageert niet als ik op mijn harmonica speel. Zijn moeder zingt een keer zachtjes verlegen tegen hem, vader pakt hem op en knuffelt hem en soms ligt hij tegen oma aan. Hij lijkt alles gelaten te ondergaan.

Als hij moet slapen wordt hij in een doek gewonden en vastgelegd in de schommelwieg. Juist dan wil hij om zich heen kijken en wringt zijn hoofd zo, dat dit lukt.

Het dagelijks leven verloopt traag en simpel, afgewisseld door eten en slapen.

Binnen dit trage geïsoleerde bestaan lijken ook de emoties gedempt.

Het wit gekalkt huisje heeft zich verscholen in de groen beboste heuvels. Het heeft twee slaapkamertjes en een woonkamer.

Het water voor de familie Tanushi komt rechtstreeks uit de berg. Buiten naast het huis hangt een slang waar constant water uit klettert.

De WC is een houten hokje met een gat in de grond.

Men bakt op een houtoven buitenshuis van steen.

Er is wel elektriciteit. De TV staat de hele avond aan.

Alles is zelf gebouwd met eenvoudige materialen. Het huisje lijkt op zijn bewoners, degelijk en simpel zonder opsmuk.

Ik bekeer mijn hoofd tegen het lage scheve blauwgroene deurkozijn en vloek luid en hartgrondig.

Naast het huis kweekt men groenten en scharrelen kippen rond en staan in een wekje enkele koeien.

De moeder van Arben is rechtszijdig verlamd na een beroerte. Haar denken is nog helder.

Ze zit meestal op de grond en leunt in een hoek tegen de bank.

Haar zoon Arben helpt haar naar bed en naar het toilet. Moeder en zoon drukken zich tegen elkaar en bewegen zich voort door de kamer alsof ze samengesmolten zijn tot een wezen.

Het lijkt me voor allen een zeer zwaar leven, hoewel dat hier vanzelfsprekend lijkt.

De vrouw van Arben verzorgt de baby.

Er wordt onderling weinig gepraat; in de kamer is het rustig. Er klinkt slechts geluid van de televisie en het knappend geluid van het houtvuur.

De volgende ochtend wordt een metalen kannetje verhit voor de Turkse koffie, terwijl op het beeldscherm een commercial verschijnt van Olilly. Een wereld van verschil.

Bij mijn vertrek is het buiten droog. Arben helpt me tegen een helling omhoog naar het pad, opzij van het huis.

Mijn GPS track geeft duidelijke aanwijzingen.

Het pad slingert omlaag naar de brug over de Shkumbini-rivier.

In een kaal hokje naast de brug drink ik koffie en zoek een internetverbinding.

Aan de overkant van de rivier is een bar. Ik praat met het groepje, dat samen komt in de bar.

Enkelen van hen geven aan dat het erg moeilijk voor hen is om vrij te kunnen reizen.

In de streek kent ieder elkaar. Een jongen vertelt dat hij in eenzelfde boerderijtje woont als van de familie Tanushi, waar ik de afgelopen nacht geslapen heb.

Hij vindt het leven hier zwaar en moeilijk. Hij vindt het bovendien saai om zo geïsoleerd te leven.

Na de brug volgt een zwaar traject omhoog.

Elke keer als ik opzij van me naar beneden kijk zie ik mijn vertrekpunt bij de brug. Het lijkt alsof ik niet verder kom.

Ik hoor stemmen van schaapherders, maar zie ze vaak niet.

Bergen onttrekken hen aan het zicht of ze gaan schuil door de bebossing.

Het pad slingert langs bergen. Oude bunkers zijn aan stukken geslagen.

Hopen puin liggen langs het pad. Mensen vertellen dat ze de bunkers in stukken slaan omwille van de ijzeropbrengst.

Het lijkt me dat kracht, uithoudingsvermogen samen met een enorme agressie nodig zijn om de massieve betonnen bolwerken te kunnen vermorzelen..

BUNKERS

Hoxha was paranoïde en dacht dat de hele wereld zich tegen hem had gekeerd. Hij bereidde zich voor op een aanval die echter nooit kwam.

Bunkers moesten Albanië beschermen tegen een invasie.

Hij bouwde ongeveer 750.000 bunkers voor drie miljoen Albanezen.

Tijdens de bombardementen van Serviërs op Kosovo vielen enkele bommen op bunkers in Albanië. De bunkers, ooit bedoeld als schuilplaats voor een kernoorlog, stortten als kaartenhuizen in elkaar. Met een schok werden mensen zich bewust dat het communisme gebaseerd was op lucht, leugens en schijn."

Tegenwoordig blaast men de bunkers op met een primitieve bom.

Hierna beukt men met hamers de blokken beton stuk om het ijzer te kunnen verkopen. Een bunker levert ongeveer 300 Euro aan oud ijzer op.

Het pad slingert omhoog en enkele malen laveer ik voorzichtig over hellende richels van schuivend bergpuin. Regelmatig sta ik onderweg stil en geniet van de prachtige unieke vergezichten.

Na deze inspannende natte tocht langs de donkere puinhellingen in druilerige regen ontsluit zich een groene vallei versierd met witte vlagen van nevelslierten.

Het dorp Babje klinkt lieflijk en verdient deze naam ten volle.

Babje betekent voor mij een knus dal; een groen dal, als een kostbaar juweel verborgen onder witte wattige wolken; een dal met lieve mensen.

De eerste boerenwoning ligt verscholen achter een haag. Naast het huis grazen twee paarden waar ik na enige aarzeling probleemloos omheen loop.

Aan de achterkant van de woning zwaait een oudere vrouw vervaarlijk met een bijl en klieft boomstammetjes in stukken. Ze hakt stookhout voor de kachel.

Ik loop naar haar toe, toon haar mijn brief waarna familieleden gealarmeerd naar buiten komen en me nieuwsgierig omringen.

Het is me snel duidelijk dat ik welkom ben.

De natte boel buiten zorgt ervoor dat we snel naar binnen gaan.

Daar wordt alles snel en praktisch geregeld.

Het kachelvuur wordt opgepookt. De bank in de kamer wordt mijn bed.

Buiten langs het erf is een bijkeuken met een douche waar ik me kan wassen en droge kleren kan aantrekken. Mijn kleren leg ik op de vloer van de douche.

Terwijl ik me was dans ik op de natte vieze kleren. Met deze simpele techniek was ik mijn kleding.

De natte was droogt bij de kachel.

Er staan twee huizen op het erf; een witgekalkte boerenwoning met rood pannendak en een pas gebouwd huis van het gezin van een getrouwd kind.

Beqir, het hoofd van het gezin, wacht op me tot ik gedoucht heb.

Het is een zachte behulpzame man.

In de huiskamer voelt hij of mijn handen en voeten warm worden. Ze moeten zoveel mogelijk profijt hebben van de warmte van de kachel.

De kachel is een vierkant ijzeren vat met aangelaste pootjes en een klep als vulopening.

Als de klep openstaat, is de helle gloed van het houtvuur zichtbaar.

Het gezin heeft 9 kinderen.

In deze simpele boerenwoning is de sfeer knus, vertrouwd, gezellig en gastvrij.

De warme kachel snort, twee spelende jonge poesjes rennen door de kamer maar vluchten onder de bank zodra zij door de tweejarige Agnes worden belaagd.

Agnes met gekortwiekt stekeltjes kapsel, stopt haar oren dicht wanneer ik op mijn mondharmonica speel.

Als opa Beqir zijn kleindochter corrigeert, geeft ze hem een brutale tik, ook als hij haar waarschuwt voor de hete kachel.

Ik heb geen idee waar iedereen van de familie slaapt.

De ingang van het huis is een overdekte hal bestaande uit drie witgekalkte muren, waar deuren van verschillende kamers op uitkomen.

De huiskamer en de keuken worden gezamenlijk gebruikt..

Beqir en zijn vrouw glimmen van genoegen. Ook ik voel me hier heerlijk op mijn gemak.

Een klein tafeltje met een plastic kleedje wordt naast mijn bank gezet.

De maaltijd is zeer uitgebreid en gevarieerd; rijst, brood, groente, verse kaas, yoghurt en kippenpoten.

De tafel staat tot de rand vol met bakjes en schotels. Ik ben beland in een zorgzaam nest.

Ondanks de taalproblemen gaan we onbelemmerd en vrij met elkaar om.

's Ochtends opent Beqir het hek en wandelt een stukje mee.

Terwijl we afscheid nemen, opent ook de buurman zijn hek en leidt zijn paard aan de teugel naar een weilandje.

Het pad slingert verder langs de rand van het dal naar boven.

Nevelvlagen dwalen over het heldergroene land van Babje. Het uitzicht is afwisselend en betoverend.

Het is een prachtig decor met een hemel van witte wattige slierten die speels boven de heuvels drijven.

Geitenhoeders met dreigende blaffende honden zijn de eenzame bewoners in het diorama.

Ook vandaag vallen enkele buitjes.

In het dorp Dardhe wordt ik uitgenodigd voor de koffie.

Men bouwt een huis naast de ouderlijke woning voor de zoon en schoondochter. .

In de huiskamer rust een vrouw van ongeveer 40 jaar onder dekens op een bank.

Haar wasbleke gezicht ziet er gaaf uit, maar heeft een vlakke, passieve uitdrukking.

De schoondochter in de keuken gebaart dat de vrouw niet kan lopen.

Men toont haar medicijnen; doosjes met antidepressiva en anti-psychotica onder andere Halperidol.

Ook deze familie zorgt voor hun chronisch zieke gezinslid.

De familieleden lijken dit ook vanzelfsprekend te vinden en lijken ook overtuigd van de ongeneeslijkheid van de kwaal.

De schoondochter vraagt via een gebaar, haar hand naar de mond, of ik wil eten en maakt een tuitje om te drinken.

De schoondochter zet even erna een bord eten voor mij op tafel
 In de fluisterende stilte wandel ik over paden die uitgehakt zijn in de rotswanden.
 Alleen lopen betekent risico's vermijden en behoedzaam voorzichtig manoeuvreren over de smalle paden.
 Naast me gapen kloven met grimmig gekartelde rotsen. De langstreckende nevel maakt de sfeer dreigender, soms spookachtig.
 Soms sta ik stil om rond te kijken en de vallei te bewonderen.

Als de natuur haar adem inhoudt valt er een lege stilte. Een stuk verder stopt deze stilte, onderbroken door speels klaterend water dat via kieren uit de berg sijpelt en als een watergordijn naar beneden ruist.

Overal bruist sproeit en sprenkelt water.

Deze vrolijke waterpret geeft afleiding bij de zware klauterpartijen, waarbij ik na enkele meters even rust tot de zeikerige vermoeidheid zakt of ik stil blijf staan en kijk naar de spannende vergezichten.

Mijn lijf past zich aan en hardt zich door alle inspanning.

Vandaag liep ik door mooie natuur en kwam onderweg aardige mensen tegen zoals dorpsbewoners en herders.

De regen valt de hele dag gestaag in twee standen; ruisend tot druppelend.

Twee uur voor zonsondergang kijk ik uit naar onderdak.

Na een vrijwel onbewoond gebied ontdek ik enkele huizen.

Ik loop naar een huis met enkele zonnepanelen op het dak.

Het toegangshek is dicht. Niemand reageert op mijn roepen. Na een schril fluitsignaal komt een man naar buiten en maakt het hek open. De honden op het erf gaan wild tekeer.

Ze zitten vast aan kettingen.

Er komen verbaasd twee jonge vrouwen naar buiten.

Mijn modderschoenen zet ik onder het afdakje.

In de huiskamer staan twee banken tegen een muur. Het houtfornuis snort, het klinkt vertrouwd.

Op de kachel staan twee teiltjes water. In de kamer zit Sajmir, de zoon en zijn vrouw Olaa, met hun dochtertje en zijn zus Klesja.

De moeder van Sjamir blijft verlegen op de achtergrond staan.

Iedereen leest mijn brief en even later komt Elvisa, een buurmeisje, binnen.

Elvisa studeert Frans in Tirana en vertaalt mijn woorden. Dankzij haar hulp kan iedereen meepraten.

Het huis heeft een bovenverdieping en is vrij groot. Desondanks blijft het kleinste kamertje met de warme kachel de belangrijkste gezamenlijke ontmoetingsplek.

Mijn kleren zijn doorweekt dankzij de regen die me tot nu toe trouw blijft vergezellen.

Er is een luxe badkamer, waar niets naar behoren werkt.

Met behulp van enkele teiltjes warm water kan ik douchen, door het warme water met een kannetje over me te gieten.

Ook hier wordt de baby ingebakerd. Armen en benen worden vastgesnoerd.

Een doek over het bedje moet ervoor zorgen dat de baby zal gaan slapen.

Deze baby protesteert echter heftig.

De vader van Sjamir ligt op bed in een grotere kamer.

Hij heeft vroeger gewerkt in Griekenland in de bouw.

Acht jaar geleden kreeg hij een auto-ongeluk. Hij kwam in een revalidatiecentrum vanwege een hoge dwarslaesie. Sindsdien ligt hij al acht jaar totaal verlamd in bed.

Een tafeltje met borden en etenswaar wordt naast zijn bed gezet.

Met zeven volwassenen en twee kinderen eten we aan een tafeltje naast het bed van de wasbleke uitgeteerde man.

Met fletse ogen en een lege sombere blik kijkt hij naar voetbalwedstrijden op het tv scherm.

Het grijpt me aan, rond het tafeltje zitten zijn twee kleinkinderen, zijn forse gedweeë echtgenote, zijn mooie dochter en schoondochter naast zijn zoon.

De jonge zoon torst de zware verantwoordelijkheid voor het gezin en voor zijn vader.

Daarnaast in het bed zijn starende wegterende vader.

Hij heeft een manier gevonden om de afstandsbediening te gebruiken zonder zijn vingers te hoeven gebruiken. Alles verloopt traag, de fletse ogen dwalen zoekend hulpeloos leeg rond. Zijn leven bestaat uit TV uitzendingen met voetbalwedstrijden.

Sajmir zorgt voor zijn vader en voert hem eten als bij een klein kind.

Hij rijdt een zware zwarte ouderwetse rolstoel binnen. Soms gaat hij met zijn vader naar buiten.

Sajmir slaat de deken op het bed terug en toont de als kromme hoepels verwrongen dunne benen die opzij langs een kussen liggen.

's Avonds ontdek ik naast mijn bed een foto van de vader, een energieke man, die nu in de kamer beneden me machteloos wegwijnt.

Voor ik 's ochtends vertrek geeft de dochter die zelfs mijn kleding heeft gewassen twee voedselpakketjes mee met brood, kaas, groenten en eieren mee.

Na een afdaling langs glibberige drassige paden verschijnt op het laagste niveau een rivier. Het hoogteverschil tussen het vorige dorp Qukes en dit water is ca. 200 meter. Het pad naar de brug over de rivierstroom is afgesloten. Er staat een nieuw hek. Na enige schrille fluitsignalen verschijnt een man in de deuropening van het huis en ontgrendelt het hek.

Het oude echtpaar nodigen mij uit in hun woning. Ze lezen eerst mijn brief. Daarna maakt de vrouw Turkse koffie door een klein simpel ijzeren karafvormig kannetje op de houtkachel te verhitten.

Ik krijg een bakje prutkoffie, ayran (Turkse karnemelk) en zelfgestookte raki. De behaaglijke warmte verdrijft vocht en kou.

Het echtpaar dringt aan om bij hen te blijven logeren, maar ik wil vandaag nog verder. De Macedonische grens komt steeds dichterbij.

Aan de andere kant van de rivier moet ik eerst weer ongeveer 300 meter omhoog lopen. Boven heeft de gure wind vrij spel. Wind en regen belagen mij als hun prooi tussen de kale heuvels.

Op een rotsblok rust ik even uit. Weggedoken in mijn poncho zoek ik beschutting tegen mijn belagers.

De vette natte leem van de paden kleeft in de profielzolen. Ze worden spekglad waardoor ik wegglijd. Met mijn stok zoek ik steun en probeer overeind te blijven.

De regen valt gestaag. Ondanks dat ik uiterst geconcentreerd ben tijdens het loop schuif ik toch onderuit op een pad in de diepe sporen van tractorbanden.

Ik roetsj onderuit en plons in een smeuije roestbruine modderplas.

Mijn pas gewassen broek, poncho en rugzak worden gedoopt in de modderbrij. Overeind komen met het gewicht van de rugzak uit de modderplas gaat moeilijk.

Ik voel me als een schildpad die op zijn rug ligt.

Verkleumt en nat besluit ik uit te wijken naar het dorp Prrehas, het laatste dorp voor de grens. Het lijkt me verstandig om daar even stoppen om te schuilen tegen de regen en na te denken over het vervolg van deze tocht.

Op de volgende berg voor me ligt de grens Albanie-Macedonie.

De GPS geeft de sterke stijging naar boven aan. Ik zie op tegen deze klim, waar ik glibberige paadjes verwacht..

In Prrehas vind ik een internetcafé, een verzameling computers tussen houten schotjes. Hier kan ik weer contact leggen met het thuisfront en mailen waar ik ben.

Jonge, meest werkloze Albanezen ontmoeten elkaar hier. Ik overleg met enkelen van hen. Zij raden me aan om in een zijvertrek van dit café te blijven slapen.

Ik aarzel. De overgang van mijn luxe en gastvrije verblijf de vorige nacht naar dit primitieve hok(stal) is erg groot.

Maar ook hier snort het houtfornuis en zorgt voor een behaaglijke warmte. Buiten regent het. Op een versleten bank naast de kachel blijf ik zitten tot ik warm ben.

Er is geen wc of wasbak. In een teiltje koud water spoel ik de grauwe leem uit mijn kleren. Het water kleurt donkerbruin en wordt na elke spoeling iets lichter.

Het vertrek is smerig. Dankzij mijn grondzeiltjes kan ik op een schone ondergrond slapen. Hoewel de ambiance erg primitief aandoet, ben ik blij met deze plek.

Bezoekers van het internetcafé denken met me mee.
Ze vragen wat we in Holland van Albanië vinden.

*Men vertelt mij dat de Islam de Albanese bevolking is opgedrongen tijdens de Turkse overheersing. Voorheen was de bevolking Orthodox of Katholiek.
Daardoor zit de Islam niet diep in Albanië.*

Tegen 22.00 u. wordt de stalen tussendeur tussen mijn slaaphok en het café gesloten.
Voetballiefhebbers volgen op de computerschermen een voetbalwedstrijd.
Mijn GPS geeft aan dat Hotel Odessa boven op de berg ligt (950 meter).
Voor zes Euro regelen mijn kennissen uit Prrehas vervoer.
Mijn Albanese kennismakingsbrief is door het veelvuldige en intensieve gebruik helemaal versleten.
De brief kan in de prullenbak. Ik diep de Macedonische versie op uit mijn rugzak.
Een jongen brengt me met zijn Volkswagen naar boven tot Hotel Odessa.
Er staat op de berg een schrale harde wind. Zwoegende vrachtwagens rijden me vanuit Macedonië tegemoet.

Even voor de grensovergang bezoek ik een cafeetje waar men heerlijke koffie schenkt, geen modderige gruis.
Ik praat met de eigenaar en een ICT man, die in het café internet zal installeren.
Als ze horen waar ik geslapen heb vertelt de eigenaar dat hier laatst een fietser op de vloer heeft geslapen.

MACEDONIE (Skopje)

De Republiek Macedonië is ontstaan op 8 september 1991 uit voormalig Joegoslavië, waarbij Skopje werd aangewezen als hoofdstad. Deze stad heeft een rijke geschiedenis van meer dan 2500 jaar. In die tijd is Skopje onderdeel geweest van het Byzantijnse, Romeinse, Ottomaanse en Joegoslavische rijk

Een vrouwelijke douanebeambte begroet me met: “Welcome in Macedonië.
 Na de grens leidt de GPS me langs smalle paadjes naar het meer van Ohrid.
 Tijdens de afdaling zie ik beneden me het grote meer als een spiegelende watervlakte
 geklemd tussen heuvelranden waarboven dreigende wolken hangen.
 Langs het meer liggen enkele dorpjes met hotels en vakantiehuizen.
 Prompt na de grens met Albanië valt op dat Macedonië er welvarender en verzorgder uit ziet.
 Ik rust langs de oever van het meer naast twee bouwvakkers.
 Ze klussen in vakantiewoningen. Een van hen woont in Zweden.
 In de middagpauze slaan ze enkele straffe borrels achterover.
 In deze grensstreek wonen veel Albaniërs. Tijdens de borrel leggen de bouwvakkers uit hoe
 dat is ontstaan:
 “In dit deel, westkant van het Ohrid meer , wonen bijna uitsluitend Albanezen .Hoxha, de
 Albanese dictator, verkocht indertijd een deel van Albanië aan Macedonië.
 In Macedonië hadden de Albanezen geen recht op arbeid.
 In 2002 kwamen zij hiertegen in verzet. Het verbod werd opgeheven.
 Veel Albanezen hebben in het buitenland gewerkt en spreken vaker een andere taal als Engels
 of Duits of Frans.”

Bij het stadje Struga geeft de GPS een brandweerkazerne aan.
 Het toverkastje loodst me er rechtstreeks naar toe.
 De brandweermensen in het wachtlokaal beschikken samen over enkele talen.
 Het klinkt niet perfect, een beetje Duits of Engels of Italiaans.
 Dankzij ieders hulp scrabbelen we alle losse woorden taal tot een begrijpelijk verhaal.
 Dit heeft iets gezelligs.
 Om 19.00 u wisselt de ploeg. Dit betekent voor mij, afscheid nemen van de vertrekkende mensen en kennismaken met de nieuwe commandant en zijn ploeg.
 Daarna ga ik het stadje in.
 Op een terrasje in de hoofdstraat schuif ik aan bij enkele mannen en drink met hen een biertje.
 Ik maak kennis met een Albanese man die in Nederland woont en exclusieve jachten ontwerpt. Hij heeft gezelschap van twee vrienden. Een van hen Raftoski is een Albanese gitarist. De Nederlandse Albanees is hier op visvakantie en is vrolijk uitgelaten.
 Gezellig kletsen we met elkaar, drinken bier en prikken kebapi (gehaktrolletjes)
 Met Raftoski praat ik over muziek en hij belooft later op de avond gitaar te spelen.
 Plots klinkt geratel uit de steeg naast ons terras, ongeveer 50 meter van ons vandaan.
 De echo van harde korte knallen klinkt alsof er vuurwerk wordt ontstoken.
 Mijn tafelgenoten roepen onmiddellijk: "Een schietpartij."
 Mensen komen in paniek uit de steeg stuiven, druk, chaotisch.
 Ik blijf op mijn stoel zitten, mijn tafelgenoten gaan lichtelijk opgewonden kijken wat er is gebeurd.
 Vijf gemaskerde mannen hebben de juwelierswinkel in het steegje overvallen.
 Ze hadden de winkel bezet en namen alle sieraden mee, tot er plots een schietpartij losbarstte.
 Er werd met kalashnikovs geschoten en er zijn gewonden gevallen.
 De juwelier schoot (volgens de verhalen) en twee man raakten gewond.
 Er heerst een wat opgewonden stoere maar ook nuchtere stemming.
 Een politieauto met zwaailicht rijdt later de steeg uit.
 Raftoski haalt even later thuis zijn gitaar. Hij had mij eerder beloofd om muziek te maken.
 De Nederlandse Albanees roept trots: "Dat doet hij speciaal voor jou."
 Hij speelt handig, de overval is voorbij en we zingen vrolijk mee.
 Met gitaar en mondharmónica spelen we samen een swingende Marina.
 Na afloop brengt Raftoski me door donker Struga naar de kazerne, die inmiddels gesloten is.

Als een oude bekende wordt hij verwelkomd en ik word uitgenodigd om mee te eten.
 Van het geld uit de cadeaupot hebben de brandweermannen eten gekocht.
 Aan het eind van deze dag word ik getrakteerd en schuif bij hen aan. Op mijn bord wordt een gebakken regenboogforel gelegd. Ik kijk bij mijn buurman hoe hij de graat verwijdert.

*De naam Macedonië ligt gevoelig bij Griekenland.
 Griekenland wil duidelijk onderscheid tussen 'Macedonië' in Griekenland en hier.
 De Grieken noemen het land Skopje, naar de hoofdstad.
 Nederland erkent de staat als Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië, maar spreekt meestal over 'Macedonië'.*

Rond zes uur word ik door een brandweerman gewekt.
 Ik loop langs de rivier die Struga in twee delen snijdt.
 Bij een eetstalletje op de brug regel ik een ontbijt; ayran en een broodje.
 Het pad langs het Ohrid meer geeft wat afwisseling;
 Hengelaars vissen zwijgend vanaf de oever.
 Zachtbruine wuivende rietkragen spiegelen in het water, een roeibootje met vissers doemt op uit de lichte nevel.
 Enkele kilometers voor Ohrid schuil ik bij een bushokje. Het blijft constant regenen.
 Op het bankje krijg ik gezelschap van een Engelse verpleegkundige.
 Hij is al 10 maanden onderweg en maakt een fietstocht door verschillende Zuid Europese landen. Voor hij teruggaat naar Engeland wil hij nog even een ommetje maken naar Rusland.
 We praten geanimeerd met elkaar. Hij heeft de afgelopen periode veel regen gehad.
 Zijn tentje staat op een camping, een stuk terug.
 Nadat hij vertrokken is, loop ik via de poort achter de bushalte het ziekenhuis binnen en vind een koffiefabar. Naast de kachel is het lekker warm.

In Ohrid wordt een mei gevierd, een vrije dag en een feestdag.
 Het is een toeristisch stadje met schuifelende mensen in winkelstraatjes, terrasjes waar mensen smullen en personeel op straat klanten naar binnen praat.
 Ik huur een kamer, laat mijn spullen daar achter om het stadje te bezichtigen.
 Op een steile heuvel is de oude stadskern gebouwd.
 Ik dwaal door de smalle straatjes met gladde grijze klinkers en bezoek de oude kerken.
 In de oudste Orthodoxe kerk word ik rondgeleid door een gids.

Ze vertelt dat alleen geleerde priesters de iconen mochten schilderen. Dit werd vereist vanwege de ingewikkelde symboliek van de afbeeldingen.

Deze priesters moesten volgens de gids een academische graad bezitten en minstens vijf talen beheersen.

Afbeeldingen van heiligen en Bijbelse taferelen vullen de wanden en de plafonds van de oude kerk. De gids licht de betekenis van de taferelen toe.

Maria is de poort naar de hemel. Als je iets aan de moeder vraagt, dan kan de zoon het niet weigeren.

De uitleg klinkt als een vaststaand gegeven, zonder nuancering of enige twijfel.

Na een middagje bezoeken van het toeristisch Ohrid ga ik terug naar mijn onderdakadres.

Het is kil op mijn kamer zonder warme kachel noch de zorg en de gezelligheid van familie of brandweer zoals tijdens de voorgaande dagen.

Mijn natte kleding wordt niet droog. Hier brandt geen houtkachel.

De volgende dag start ik in Ohrid op een hoogte van 700 meter. Het pad kruipt daarna tegen de berg omhoog tot 1600 meter.

Eerst wandel ik door een liefelijk rustig landelijk gebied.

Bij een Orthodox kerkje maait een man het gras rond een kleine Orthodoxe kapel. Hij schenkt me Turkse koffie. Verderop ontmoet ik een man, die op weg is naar zijn wijngaard.

Hij leunt op zijn schoffel en begint een praatje.

De gezapige rust is weer terug. Hier ontmoet ik weer toegankelijke warme mensen, die stoppen, nieuwsgierig zijn en tijd hebben.

Hier loop ik langs kleine veldjes, die zich vleien tegen de bergwand.

Er klinkt de echo van verkeersgeluid op een weg beneden me en het blaffen van honden in het dal. De klim naar boven is vermoeiend.

Korte rustpausen worden bekroond met panorama's van Ohrid en het meer.

Na een zware klim bereik ik het hoogste plateau.

Daar vallen de regendruppels opnieuw en hangen dreigende onweerswolken.

Beneden me zie ik weer een groot meer en verschijnen besneeuwde bergtoppen.

Tijdens de afdaling zoek ik de paden die overwoekerd zijn door struikgewas.

Door in te zoomen met de GPS vind ik elke keer weer de routepadten terug. Soms, vooral op hellende gedeelten is het verwarrend.

De afdaling is riskant, soms struikel ik over losse takken. Mijn solotocht dwingt me om extra behoedzaam te zijn, dus regelmatig uit te rusten en scherp op te letten.

Op 800 meter hoogte wandel ik tussen de bloesem van appelboomgaarden.

Bij een Orthodoxe kerk tegen een bosrand enkele kilometers voor Resen zoek ik een slaapplek. Werklui zijn bezig met de restauratie van een orthodox kerkje.

Naast de kerk staat een klooster met twee oude vrouwen, Orthodoxe nonnen.

Ik ben moe, dit was een zware dag.

De nonnen sturen mij door naar Resen; in hun bedstee is geen plek voor mij.

Wel wordt een pan voedzame soep op het houtfornuis opgewarmd. De stevige prut smaakt heerlijk.

De aanvankelijke gereserveerdheid van de nonnen vermindert. Ze worden toeschietelijker.

Een non pleit voor mij bij haar medezuster, (tenminste zo voel ik dat) maar krimpt ineen als deze haar bars terecht wijst.

Via een bospad bereik ik het plaatsje Resen. Hier lijken mensen welvarender.
 Voor een winkeltje rust ik uit op een bierkrat. Naast me zit een man.
 We drinken samen een biertje en hij geeft me een briefje met cijfers (Later ontdek ik pas dat dit het Haags telefoonnummer is van zijn zoon)
 In Resen kan ik terecht in een pension voor € 8,-
 Na alle nattigheid kan ik me verschonen en wassen. Alle natte kleding is gelukkig de volgende ochtend droog.
 Donkere wolken hangen boven de berghellingen, die er nu somber uitzien.
 Onderweg loop ik door een klein dorpje Soporski.
 Appels worden uit de koele opslagruimten gehaald en door mannen en vrouwen achter tafels in kratten gelegd. Een Bulgaarse vrachtauto wacht volgeladen.

Even verder staan de paden onder water. Bij een oversteek door een beekje liggen stapstenen zo diep onder water, dat ik mijn schoenen en broek uittrek en met blote benen door het water naar de overkant waad.

Het dorp Giavato voor Capari lijkt op sterven te liggen. Menig huis en winkel in het dorp staat leeg of is verlaten.

Langs het dorp ligt een oude klinkerweg, een origineel gedeelte van de historische Via Egnatia.

Het dorp Capari ligt aan de voet van bergen met besneeuwde toppen.
 De eerste poging bij het vinden van een slaappleaats mislukt.
 De bewoners van het eerste huis zijn in de rouw. Op de voordeur hangt een zwart gedrukt overlijdensbericht van de moeder van de vrouw des huizes.
 De buurman loopt met me mee naar de enige dorpswinkel, tevens kroeg.
 Voor deze dorpskroeg ontmoet ik Nick, een man die na zijn pensioen weer is teruggekeerd naar zijn geboortedorp, waar hij zijn jeugd heeft doorgebracht.
 In 1962 vertrok hij naar Australië en woonde er 40 jaar.
 Nick, 73 jaar, was getrouwd met een Oekraïense vrouw.
 Hier in Capari leeft hij samen met Slavanka, een jongere vrouw uit deze streek.
 De kinderen en kleinkinderen van Nick leven in Australië.
 Hij heeft naar eigen ontwerp een woning gebouwd op de plek van zijn ouderlijke woning.
 Dit huis is nu ruimer en comfortabeler, met een grote woonkamer en een open keuken.
 De meubels zijn zware massief houten bakken.

Als Nick in ruw Engels iets aan mij vertelt, begint hij met: "Hi, Mate."
Nick is geboren in dit huis in Capari. Hij had twee broers en een zus.
Ze waren arm. Toen Nick zes jaar was stierven zijn ouders.
De oudste broer zorgde voor de kinderen.
Toen Nick negentien jaar was stapte hij op een boot en voer naar Australië.
(in dezelfde periode ging ik als dienstplichtig militair naar Nieuw Guinea tijdens het conflict met Indonesië)
Nick pakte er allerlei baantjes aan en belandde uiteindelijk in de Telecom sector.
Na zijn pensioen ging hij terug naar Capari.
Dankzij zijn pensioen is hij hier rijk en heeft het drukke Sydney verwisseld voor de rust hier.
Op de plek van zijn ouderlijk huis heeft hij een nieuw huis gebouwd tegen de beboste heuvelrand op 950 meter hoogte.

Ondanks dat Nick in de telecommunicatie sector gewerkt heeft, kan hij niet met zijn computer overweg. Hij heeft waarschijnlijk de sprong naar het digitale tijdperk gemist.
 De PC in de huiskamer staat altijd aan. Zijn vrouw zoekt vaak contact met haar kinderen uit haar eerdere relatie via Skype.
 Het leven hier bevalt hen goed. Ze zijn hier relatief rijk en het leven hier is goedkoop.
 Bovendien is het leven hier rustig. Ze hebben een tuin waarin ze zelf groenten en fruit kweken.
 Ze houden ook varkens, kippen en geiten.
 Nick jaagt met zijn twee jachthonden in de bergen op herten en kleiner wild.
 Wilde zwijnen schiet hij niet; het vlees vindt hij te taai.
 In de bossen rond het huis leven beren. Soms komen ze op zijn terrein en klimmen zelfs in de kersenbomen. Zodra ze echter mensen tegenkomen slaan ze op de vlucht. Zijn honden reageren heftig wanneer ze een beer ontdekken.
 Hij praat met ontzag over beren en schiet zeker niet op hen. Een aangeschoten beer raakt door het dolle heen en is dan razend sterk.
 Dan zal hij je achtervolgen en pakken. Alleen een gericht schot in hun hart is afdoende.

Een vriend van Nick wandelde in het bos en zag iets vreemds. Achter een boom kwam afwisselend links en dan weer rechts een hoofd tevoorschijn. Toen hij nieuwsgierig dichterbij kwam om te zien wie dit was, bleef het hoofd nog steeds tevoorschijn komen, afwisselend links en dan weer rechts.

Totdat hij vlakbij was en ontdekte dat achter de boom geen mens, maar een beer stond. Geschrokken slaakte hij een harde gil, waarop de beer ijlings het bos in vluchtte.

Naast het houtfornuis staat een kartonnen doos met gele donsduikens. De jonge pluizenbolletjes hebben de warmte nodig en kruipen tegen elkaar. Nick en zijn vrouw Slavanka gaan om half negen naar bed en kijken op de slaapkamer televisie.

Ik slaap in de huiskamer op de zware bank onder een dik crèmekleurig dek.

De duikens piepen en krassen met hun pootjes tegen het karton.

In de doos is alles stil totdat er iets gebeurt en de hele doos plots opgewonden raakt.

Even later stopt het gekrabbel van de pootjes weer.

Om zeven uur 's ochtends sta ik op. De deur in de hal van de slaapkamer staat open en Nick en Slavanka liggen nog in bed. De TV staat aan.

Slavanka bakt wentelteefjes, boterhammen gedompeld in geklutste eieren. Het is zware kost. Wentelteefjes herinneren me aan mijn kindertijd.

Na Capari bagger ik door roestbruine modderpaden. Een herder drijft de koeien voor zich uit. Een koe ontsnapt zodra deze mals gras bespeurt. Soms krijgt hij gezelschap van kuddegenoten en verspreidt de kudde zich.

De herder schreeuwt, zwaait dreigend met zijn stok of gooit een steen naar het onverstoorbare eigenwijze beest.

Als dit niet helpt rent de herder op zijn laarzen met lange boze passen door de zompige nattigheid achter het beest aan.

Vanwege de diepe plassen op de paden maak ik met de GPS een doorsteek naar een verharde weg. Dat is jammer, er lijken langs de originele track van e Via Egnatia leuke dorpjes te liggen.

Tijdens het lopen passeer ik een veldje met enkele weekendhuisjes.

Ik ga kijken en ontmoet in een schamel hokje van grijze cementblokken Peter.

Hij is openbaar aanklager in Macedonië en woont met zijn gezin in Bitola.

Hier bouwt hij aan zijn droom, een weekendhuisje. Hij hoopt het huisje over drie jaar ? Of vijf jaar? Misschien? klaar te hebben.

Peter zegt het op een vragende manier, hij twijfelt.

“Terie, kom je dan hier voor een week? Twee weken? Een maand?

Hij laat mij al spelen met het cadeau waarvan hij droomt, maar nog niet bezit.

Het is moeilijk voorstelbaar; deze enthousiaste fantasierijke Peter staat ook als nuchtere aanklager voor het internationale gerechtshof; in New York en andere grote steden.

Zijn salaris in Macedonië is een fractie van wat zijn buitenlandse collega's verdienen.

We zitten samen in het kale hokje met kierende muren van grijze gemetselde blokken rond de tafel, een lege houten kabelhaspel. In een krappe nis staat een geïmproviseerd bed.

“Kijk Terie, als ik geld heb maak ik daar een groot gat en zet er een raam in.” Hij wijst naar een muur van gemetselde grijze blokken. “Kijk maar naar buiten; wat een mooi uitzicht!”

Hij geeft me enkele koeken mee voor onderweg en geverfde paaseieren, die volgens hem nog goed zijn. Ik neem afscheid van de enthousiaste aanklager.

Tussen de verschillende bevolkingsgroepen heerst veel animositeit. Peter noemt Grieken zakkenvullers, die intolerant zijn ten opzichte van Turken en Macedoniërs.

Er klinkt in zijn woorden een hartgrondige hekel. Hij waarschuwt me om mijn brieven in de Macedonische taal te vernietigen zodra ik de Griekse grens gepasseerd ben.

Eind van de middag komt e stad Bitola in zicht.

De huizen van deze stad lopen door tot aan de hoge besneeuwde bergen erachter.

In deze nieuwe onbekende stad, zoek ik aarzelend naar houvast, iets vertrouwds, zonder precies te beseffen wat. In een grote stad ben ik extra op mijn hoede, ik voel me niet zo beschermd en veilig als in landelijke streken.

Mijn GPS vindt geen brandweerkazerne.

Ik volg een lange weg langs een kanaal naar het centrum.

Nog even bekruipt me een verloren gevoel, waar een slaappleats vinden, hoe onbekende mensen ontmoeten?

Dan ontdek ik plots aan de overkant van het kanaal, dat de stad kruist., iets vertrouwds; brandweerauto's, stoere vaalrode vuurvechters, voor een brandweergarage waarvan de verf verschoten is.

Voor de kazerne staat een legerambulance met op de zijkant gedrukt:

“Donated by rotary Germany and Switzerland. “

Later vertelt men dat de ambulance regelmatig wordt gebruikt en dat nog op het wensenlijstje staat een spuitwagen met een bereik van 40 meter.

Bij een grijze deur in de garage klop ik aan en ga naar binnen, in de meldkamer van de centralist.

Hij wijst me een zijkamertje waar brandweerlieden op een bank luieren.

Een brandwacht spreekt een beetje Engels. Na de eerste aftastende fase verdwijnt de onzekerheid en ontstaat er een gemakkelijke losse sfeer.

Alles wat ik nodig heb is prima; slapen, wassen, maar eerst moet ik een uur wachten.

Op de slaapzaal slaapt nog een brandweerman.

Via een vervelozе krakende houten trap loop ik naar boven. Er is een fitnessruimte waar oude stalen fitnessstoestellen staan.

De kazerne staat naast het stadhuis.

Op zaterdag en zondag worden er huwelijken gesloten.

Drie muzikanten wachten voor het stadhuis de bruidsstoet op.

Ze blazen hard, soms opdringerig, tot ze voldoende bankbiljetten krijgen.

Bij een niet-betaler springt de klarinettist als een horzel om de gast heen met zijn klarinet als wapen. Hij blaast schrille harde noten in het oor van het slachtoffer tot hij alsnog zijn bonus krijgt..

Bitola is vandaag de stad met trouwpartijen; bruidspaartjes bij het stadhuis, bij de moskee, in het stadspark gevolgd door fotografen en muzikanten.

Mannelijke bruiloftsgasten dragen glanspakken en dure maatkostuums.

Vrouwen lopen in sierlijke chique korte rokjes, maar lopen ongemakkelijk zwikken of struikelen soms op het ongelijke plaveisel; de hakjes zijn te iel, te hoog en de frêle schoentjes te chique.

In het park trotseert men de kou op verzoek van de fotografen.
 De fotografen raken in een bevlogen artistieke trance en dwingen het pas getrouwde paar in gekunstelde lieflijke poses. Gedwee worden de aanwijzingen opgevolgd, waardoor het geforceerde onechte moment een huwelijksleven lang blijft bestaan.
 De climax op deze dag ervaar ik in de Orthodoxe kerk in Bitola.
 De koster houdt de wacht in het voorportaal van de kerk.
 Ik mag van hem de kerk betreden om een bruiloftsceremonie bij te wonen.
 De monumentale kerk is met goud versierd, vergulde kroonluchters met flakkerende kaarsen.
 Het maakt op mij een overweldigende indruk; prachtige iconen, muren en gewelven zijn bezet met fresco's.
 Er vindt een huwelijksceremonie plaats, die op mij een diepe indruk achterlaat..
 Bruid en bruidegom dragen gouden kronen en schrijden sierlijk en waardig als prins en prinses door de kerk, als bij een Koninklijke ceremonie.
 De priester zingt met zijn diepe baritonstem met het gemak van een geroutineerde operazanger.
 Tijdens deze religieuze plechtigheid vloeit alles, het acteren, de zang en de improvisatie, samen binnen de Orthodoxe hemel.
 De zuivere tweestemmige zang galmt door de kerk. Een tweede stem wervelt tussen de sonore klanken van de priester door.

Na een tocht van stilte en rust word ik hier gedompeld in een ceremonie van een ingetogen onwerkelijke schoonheid. Ik wordt hier getroffen door een zintuiglijke explosie..
 De stoet met bruidsgasten loopt achter het bruidspaar enkele malen rond een tafel.
 De moeder van de bruid loopt tussen hen in en strooit met munten. De geldstukken stuiteren over de vloer. Kinderen grabbelen de munten tussen de benen van de bruidsgasten vandaan.
 Na de plechtigheid praat ik in de voorhal met de andere zanger. Soms moet ik even stoppen met praten omdat de ceremonie mij zo diep heeft geraakt..

De zanger zou graag met me meegaan naar Athos om de wonderen op het schiereiland te kunnen aanschouwen. Helaas moet hij in Bitola blijven. Hij loopt hij hier een soort stage. In de afgelopen winter sliepen hier twee Fransen die op weg waren naar Jeruzalem.

Een poos later kregen ze een kaart van hen uit Jeruzalem.

In het oude centrum van Bitola dwaal ik door een oude handelswijk: De oude Bazaar.

Aan de metalen rolluiken hangen forse hangsloten.

In de anders zo levendige handelswijk is het nu op zondag stil.

Het is al donker als ik terug loop naar de kazerne op aanwijzing van mijn GPS.

De slaapzaal deel ik met 8 brandweermannen.

Tegen de avond wordt de kachel op de slaapzaal gevuld met houtblokken en aangestoken.

Het vuur laait op en de temperatuur loopt op.

In de kazerne tart men het risico van schoorsteenbrand.

Alle ramen zijn gesloten terwijl de kachel voluit blijft branden.

Slapen lukt nauwelijks. Komt het door de hitte of door de vele indrukken tijdens de huwelijksceremonie in de kerk?

De volgende ochtend verlaat ik Bitola. Ik loop door een lange winkelstraat en een groot stadspark met voetbalstadion en passeer de ruïnes van de oude stad Heraklea.

Onverharde paden buiten de stad staan onder water en zijn veranderd in modderpoelen met spekgladde stenen.

Een smal koeienpad, overwoekerd met stug borstelig struikgewas leidt omlaag en komt uit op een verkeersweg.

Voorzichtig loop ik langs het pad omlaag en kom beneden een man met een stok tegen.

Hij draagt een bril met dikke glazen en klemt een peukje tussen zijn lippen.

Achter hem tussen de struiken grazen drie koeien.

In gebroken Engels vertelt hij dat hij zijn hele leven lang heeft gewerkt zonder iets te verdienen. Hij woont in het kleine gehucht boven aan de heuvel waar ik zojuist vandaan kom voor ik naar beneden glibberde.

GRIEKENLAND

Bij de grens Macedonië-Griekenland wordt ik aan beide kanten twee maal door de douane gecheckt.

De Griekse beambte vindt mijn uiteindelijke bestemming, het Orthodoxe Schiereiland Athos, geweldig. Zodra ik hem vertel over de wandeltocht door Macedonië, corrigeert hij mij verbeten: "No Macedonië!.....Skopje!"

In de plaatselijke kroeg van het grensdorp Niki ruil ik mijn resterend Macedonische geld, 11 denar in voor € 15,- en een pilsje.

Een slaapplek in Niki vind ik niet. Een alternatief is om de nacht door te brengen in een verlaten casco even buiten het dorp.

Achtergelaten lege blikjes cornedbeef en stro op de vloeren duiden op eerdere bewoning.

Ik durf er mijn spullen niet onbeheerd te laten liggen en neem alles mee terug naar de kroeg.

In het dorpscafé eet ik samen met de eigenaar. Mijn menu en het avondeten van het gezin van de kroegbaas is hetzelfde ; souvlaki en Griekse salade.

Vier mannen in kostuum en een welbespraakte dame, allen keurig gekleed komen binnen.

De mensen praten met de eigenaar en leggen bij hun vertrek verkiezingsfolders achter op de tafels.

Na hun vertrek zegt de eigenaar schamper: "voor de verkiezingen beloven ze me van alles als je op hen stemt. Na de verkiezingen zijn ze al hun beloften weer vergeten."

Het blijft kil en nat buiten.

Op de ruwe betonnen vloer in het casco, maak ik mijn slaapplaats gereed. In het donker dwalen nog honden rond de woning. .

Op het kozijn en naast mijn bed leg ik een voorraadje munitie klaar, een rijtje keistenen.

Als 's avonds een hond agressief blaft en niet weggaat sla ik mijn slaapzak open en loop naar het venster.

Een kei werp ik in de richting van het beest door het open venster. De hond slaat op de vlucht en komt gelukkig niet meer terug.

Het is 's nachts koud. De wind giert door de open ruimten.

In mijn zachte slaapzak is het behaaglijk warm. Ik slaap heerlijk.

Vanaf Niki leidt een lang recht pad door het vlakke akkerland naar Neos Kafkasos, een verzorgd en welvarend dorp.

Ik vraag een voorbijganger waar een bar is met koffie en internet.

Hij lacht schamper en zegt hier ??? Nee, daarvoor moet je in de stad zijn.

Mijn track gaat via een afslag over een spoorlijn langs een boerderij. Ik loop de schuur in en kijk hoe de boerin kaas maakt.

Ze waarschuwt dat het pad verderop geblokkeerd is. Het water reikt er tot borsthoogte.

Op haar aanwijzingen en met behulp van de GPS loop ik via een andere weg naar het dorpje Marina.

Op de kruising van Marina lijkt de tijd stil te staan. Een autowerkplaats zonder werk en een benzinepomp zonder benzine, zijn de ornamenten.

Voor de werkplaats zit een oude vrouw op een gammele stoel. Ik zet mijn rugzak naast me op de grond en ga naast de vrouw zitten.

Samen kijken we naar het kruispunt, waar niets gebeurt, hoewel er soms een auto of tractor passeert.

Ik vraag of ze flesje bier heeft.

“Welk merk”, vraagt ze, “Amstel of Grieks?”

Mijn papiergeld kan ze niet wisselen; de losse munten in mijn portemonnaie zijn voldoende.

Het bier in het flesje is een stijve vastgevroren ijsklont, die weigert om enigszins vloeibaar te worden.

Mijn voorraad eten is op. De vrouw haalt een klef brood met een plak vlees, een soort smack voor mij.

Daarna zitten we weer zwijgend naast elkaar en kijken naar het kruispunt waar niets gebeurt.....tot aan de overkant van de kruising een herder een hek opent en een kudde schapen de weg oversteekt..

Honderden pootjes klikken achter elkaar over het asfalt tot ze zich aan de overkant van de weg verspreiden en tussen de struiken naar voedsel zoeken.

In het dorp Neochoraki ontdek ik een mooi orthodox kerkje.

Op een veldje naast de kerk draait een betonmolen. Arbeiders zijn bezig met restauratie van het gebouwtje.

De houten kern van enkele pilaren is verrot en moet vervangen worden.

De papas schenkt een glas Raki in. Ik krijg het sterke spul haast niet door mijn strot, terwijl de werklui het gemakkelijk achterover slaan.

De priester geeft me ook enkele paaseieren mee.

In Meliti, het volgende grotere dorp , bezoek ik de plaatselijke ontmoetingsplek, de bar.

De barjuffrouw zet koffie.

Ze praat Frans en leest eerst mijn kennismakingsbrief.

Haar vader heeft in België in de mijnen gewerkt. Op school en in de streek sprak iedereen Frans.

Volgens haar is het niet mogelijk om in dit dorp Meliti te slapen.

Ze raadt me aan om door te lopen naar het volgende dorp.

Ik vind haar advies geen oplossing, maar een verplaatsen van het probleem en besluit om te pogen zelf een oplossing te vinden.

Even later belt ze toch allerlei bekenden en raadpleegt de man in de kiosk tegenover de bar.

Ze belt de papas van het dorp. Deze vraagt haar welk geloof ik heb.

Katholieken vallen blijkbaar bij hem buiten de boot; ik wordt afgewezen.

Een klant brengt me naar een schuur buiten het dorp.

Op een smerig modderig terrein met vieze stobalen scharrelen beesten rond, kippen, koeien, muilezels, ganzen en eenden.

Een schuur is afgedekt met golfplaten en losse klapperende plastic zeilen.

Er is niemand, maar ik hier ga ik zeker niet slapen.

We keren terug naar het dorp waar we Wassilis in zijn pick-up tegenkomen. Hij stopt naast onze auto.

Wassilis spreekt prima Duits. Door de omlaag gedraaide autoramen praten we met elkaar.

Hij stelt onomwonden duidelijke vragen en het is snel duidelijk dat we elkaar liggen.

Achter zijn huis in de tuin heeft hij een primitief tuinhokje gebouwd waar hij zich kan terugtrekken als zijn vrouw hem zat is. Als ik wil kan ik in zijn tuinhokje slapen.

Wassilis heeft een lange periode met zijn gezin in Duitsland gewoond.

Zijn zoon kon zeer goed voetballen.

Toen deze 8 jaar was zijn ze weer terug gegaan naar Griekenland.

Hij heeft daar nu spijt van, omdat zijn zoon in de eredivisie zou spelen en deze kans verspeeld werd door de terugkeer..

Wassilis was ook trainer bij Borussia Dortmund.

De woonruimte van de familieleden van Wassilis bestaat uit een verzameling losse en tegen elkaar gebouwde woningen op de helling van een heuvel.

Achter de verschillende woningen ligt beneden op het laagste punt de tuin.

De meditatiekamer van Wassilis bestaat uit een rij oude ramen die met latten en een dak van golfplaten samengevoegd zijn tot een schuurtje.

Naast me hokken twee forse schapen, met ernaast een varken gevolgd door een hok met kippen en konijnen.

De voetbalzoon Dimitri woont ook in het complex met zijn vrouw en twee kinderen van 1 ½ jaar en 5 jaar. Wassilis spreekt met vuur over zijn voornemen om van zijn kleinkind een toekomstige voetbalster te maken.

De zoon vindt het minder erg, dat zijn voetbalcarrière in Duitsland niet is doorgegaan.

Het leven in Meliti vindt hij prettiger, rustiger en gezonder.

Buurvrouw schaap wordt 's avonds laat nog gemolken.

Wassilis maakt er kaas van. De beesten blijven 's nachts rustig, maar tegen de dageraad begint het gestommel, geblaat, gekakel en geknor.

Rond half zeven komt Wassili de dieren verzorgen. Hij geeft me een grote vage actiefoto van zijn zoon en vraagt me om deze thuis op Facebook te zetten.

Hij waarschuwt me nog om vooral niet het pad over de berg naar Kella te nemen.

Het is er onveilig. Er zijn Albanezen die er zwerven en kudde hoeden.

Ik kan beter een stukje omlopen via Loffi en Vevi.

In Meliti ontmoet ik meerdere mannen die in de mijnen in België hebben gewerkt.

Toen de mijnen gesloten werden, keerden de mensen terug naar hun geboortedorp.

Ook de vader het gezin van de barjuffrouw werkte in de mijnen.

Ik ga nog een keer bij haar langs voor mijn vertrek.

De bar is een soort multifunctioneel centrum. Alle post van het dorp wordt daar afgegeven, er wordt vergaderd, de mensen ontmoeten elkaar en er worden officiële contracten afgesloten, zoals arbeidscontracten.

Buiten Meliti wandel ik langs een elektriciteitscentrale. Al vanaf de Macedonisch-Griekse grens was de toren roodwitte schoorsteen duidelijk zichtbaar.

Het landschap bestaat uit groene golvende akkers, die zich uitstrekken tot de heuvelrand in de verte. Enkele toppen hebben nog een laatste toefje sneeuw bewaard.

In Loffi drink ik koffie. Gastvrijheid wint het van de huidige crisis; de koffie wordt geschonken door de eigenaar, ik mag niet betalen.

In het volgende dorp Vevi houd ik middagpauze op het zonnige pleintje voor de helwitte orthodoxe kerk.

Opzij van mij staan de huizen, een gestapelde golf van rode daken tegen de heuvel.

Mijn voedsel diep ik op uit de rugzak en leg alle plastic zakjes op het muurtje rond het plein.

De Discoman

Op mijn middagmenu staan: ·

Paaseieren van de Papas van Neochoraki,

Rol koek, het geschenk van de discoman.

Ik kwam hem tegen voorbij Marina, terwijl hij tussen de struiken blaadjes plukte.

Hij verzamelde groente en slakken. Toen hij mij later voorbijreed stopte hij en gaf me de rol.

Wokkels gekregen van Peter, de openbare aanklager, voorbij Capari.

Souvlaki, een restant van het eten in een restaurant, de vorige avond in Meliti.

Wassilis had dit voor mij ingepakt en meegegeven.

Zittend op het witte muurtje smul ik van deze hutspot en kijk over de rode pannendaken van de huizen in de vallei van Vevi.

Na Vevi verandert het landschap. De kleur van de heuvels verschiet en wordt valer, de begroeiing armer.

Uit de eerste kale heuvels schieten nog enkele groene struiken als wanhopige laatste plukjes tevoorschijn. De hoge bergen erachter lijken kaalgeschoren bleke schedels.

Ik loop nu in het grenzeloze gebied van schaapherders.

Gealarmeerde honden rennen naar me toe in een omtrekkende beweging. Ze hebben lak aan de waarschuwingen van de herder.

Alleen de zware kei in mijn hand boezemt ontzag in. De forse beesten blijven op veilige afstand staan.

De bergen zijn bedekt met grijze rotsen en puin. Het dorpje Kella, van afstand nog verscholen tussen de heuvels, geeft zich geleidelijk bloot.

De zachtrode daken tegen de heuvels maken op een eerste blik een armoedige indruk, maar worden dichterbij taaier en geven een nieuw kleurig leven aan het saaie versleten bergtapijt.

In een bar in het centrum zoek ik een plek om te overnachten.

Na het lezen van de kennismakingsbrief door enkele dorpsbewoners wordt een voor mij onbekend netwerk actief.

Een pul bier en een rijk gevuld bord met stevige soep wordt door de vrouw van de waard voor me op tafel gezet. Ze glundert van genoegen.

Mensen mopperen over de huidige crisis en de corrupte regering.

Ook de Albanezen worden genoemd in het rijtje van ongenoegen; zij pikken het werk in.

Angelo, stoer, pet achterstevoren op zijn hoofd, denkt na, belt op, gebaart om geduld te hebben en brengt me even daarna met zijn jeep naar het voetbalveld.

Daar krijg ik de sleutel van het kleedhok, een prima slaapplek.

Op het voetbalveld spelen enkele jongens met een oude gehavende bal die na elk schot levenloos neerploft.

Een armetierig veld, een niemandsland tussen grijze schrale bergen, waar kinderen van schaapherders fanatiek balletje trappen en zoals alle jonge voetballertjes dromen van een grootse voetbalcarrière.

Onder een waterkraantje achter de doelpalen was ik mijn kleren en leg deze op een stenen muurtje te drogen. Dan kijk ik naar de training van de kinderen op het veld.

Chris voetbalt met een groepje vriendjes. Het spel stopt als er onenigheid ontstaat.

Chris ziet er verzorgd uit en draagt in tegenstelling tot de anderen een modern trainingspak.

Hij gaat naar school in Veve, waar kinderen van 12 tot 13 jaar zitten.

Hij spreekt goed Engels. Zijn moeder is Australische.

Op zijn vijfde jaar verhuisde het gezin van Australië naar Kella, de geboorteplaats van zijn vader. Chris wil niet later boer worden, maar wel in Kella blijven wonen.

Hier leven immers zijn ouders.

Hij stelt voor om samen naar het kerkje boven op de berg te lopen. (1100 meter hoogte)
Langs het pad komen we schaapherders tegen, die met de schaap- en geitenkudden huiswaarts gaan.

De herders rennen scheldend achter de dieren, zwaaien met een stok of fluiten naar de dieren.

De honden lopen stil langs ons heen. Ze kijken maar reageren verder niet.

Komt dit door Chris of doordat ik geen rugzak draag?

De rijkdom van iemand volgens Chris hangt af van het aantal schapen. “Er is een boer, die heeft er wel 200!” zegt hij met ontzag.

Boven op kale bergtop staat een kleine kapel. Eerbiedig kust hij eerst de iconen en steekt een waskaars op.

De kaars duwt hij in het zand van de kaarsenstandaard en haalt de opgebrande stompjes eruit.

Dan vult hij de rode glaasje met olie en steekt ze allen aan.

Dit is zijn dagelijks karweitje.

Buiten kijken we over de wijde omgeving. Chris wijst me de hoogste berg, 3000 meter.

’s Winters als er sneeuw ligt, gaan ze daar wel eens skiën.

In de afgelopen winter konden ze een maand niet naar school omdat de leerkrachten de school niet konden bereiken vanwege de zware sneeuwval.

’s Nachts slaap ik lekker uit in mijn voetbalhokje.

’s Ochtends hoor ik geluiden uit het dorp, opgewonden stemmen van schoolgaande kinderen.

De hekken achter de huizen worden geopend, opgewonden honden blaffen en lopen achter de kudde mekkerende geiten en blatende schapen. De herders rukken uit op zoek naar voedsel voor hun dieren in de bergen.

Ook ik trek weer verder. Zodra de honden me ontdekken, rennen ze wild blaffend onstuimig op me af. De herders praten met elkaar en waarschuwen de beesten niet. Als de honden de kei in mijn hand zien, breken ze de aanval af..

De oude nationale weg naar Arnissa is rustig. Het stugge kale bergkleed verandert.

De weg daalt en de vegetatie wordt weer meegaander en zachter.

Ook de helder groen kleur keert terug.

Tussen de bergen verschijnt een helling die uitloopt in het uitgestrekte Vegoritida Meer. Een bleekwitte nevel hangt als een krans om een eilandje midden in het meer; het eiland lijkt onwerkelijk, alsof ik in de verte onder me een magisch droomland zweeft.

DROOMLAND

Door het zorgeloze stappen mis ik een afslag. Met de GPS maak ik een verbinding met de originele track zodat ik niet terug moet lopen.

Het begin lijkt hoopvol, maar later wordt de doorgang geblokkeerd door stekelige struiken. De rugzak blijft steken, met de stok kan ik een opening maken, maar helemaal ongehavend lukt het niet.

Beneden loopt een breed pad tussen vruchtbomen. Tot Arnissa groeien op de brede vlakke strook tussen het meer en de bergen vruchtbomen, vooral perzikken.

Tussen de rijen bomen rijden tractoren. Ze besproeien de fruitbomen met een vernevelinginstallatie.

In Arnissa loop ik door de winkelstraat.

Er is een voetgangerszone wat er na de soberheid van het vorige dorp Kella luxe uit ziet.

Ik schuif aan op een terrasje. Aan een tafeltje zitten twee mannen; de baas van het plaatselijk gemeentekantoor is het meest beneveld.

Na elk glas wijn spuien ze ongenoegens over de crisis, die zij alleen bezweren met glazen wijn. Ik stap op, weg van het vadsige ongenoegen van teleurgestelde alcoholisten.

In een internetcafé probeer ik een slaapplek te vinden.

De eigenaar en bezoeker doen hun best.

Valantis, een jonge fotograaf, heeft een appartement waar ik terecht kan.

Het ouderlijk huis tegen een helling is een verzameling van bouwsels, waar elk familielid een eigen onderdak heeft.

Aan de straatkant hebben Valantis en zijn broer Thomas een fotostudio.

Ernaast is mijn appartement.

Valantis trekt het gordijn opzij zodat het licht binnenvalt.

Over de vloer kronkelt een kleine slang geschrokken door de kamer en slingert zich om mijn stok heen. Valantis vermorzelt de kop van het dier met een bezemsteel.

Volgens hem waren hier niet eerder slangen.

De vader van Valantis, 58 jaar, werkte bij de spoorwegen. Tijdens de crisis en door de privatisering is hij overgeplaatst naar een ziekenhuis.

Hij voelt zich er nutteloos en niet op zijn plaats. Hij vult alleen reparatiebriefjes in.

De dagen kruipen er voorbij. Hij wacht tot het tijd is om weer naar huis te kunnen gaan .

In Griekenland is veel werk uitbesteed.

's Avonds barst een hevig onweer los. Valantis en ik staan dan net op het hoogste punt van de woning.

Zijn vader heeft een koppel konijnen gewonnen op een loterij voor goede doelen.

Thuisgekomen vreest de vader dat dit echtpaar verwant is aan elkaar.

We denken na hoe de vader van Valantis dit probleem kan oplossen.

Ook hier zijn rond de woning overal perceeltjes grond met groenten en fruit.

Elk onbebouwd plekje wordt ervoor benut.

Het is gezellig tijdens het avondmaal. Hoewel de ouders alleen Grieks spreken begrijpen we elkaar redelijk en springt Valantis tijdig in.

's Avonds komen klanten en overleggen met Valantis over fotoreportages, meestal bruidsreportages.

's Ochtends brengt Valantis zijn vader naar het ziekenhuis in Panagitsa en raden me aan om met hen mee te rijden.

Bij het ziekenhuis neem ik afscheid. Naast de weg wandel ik over een pad dat omhoog gaat. Beneden me ligt een groot spaarwaterbekken.

Italianen hebben tijdens de bezetting vroeger door de bergen een verbinding gemaakt tussen het Vegoritida Meer en het lager gelegen Nissi, waardoor een groot spaarwaterbekken is ontstaan.

Langs het pad, op ongeveer 600 meter hoogte, zijn veel boomgaarden met vruchtbomen. Groepjes Albanezen werken er. Wanneer ik langs de kersenboomgaarden loop hoor ik luid hun stemmen en de vrolijke Balkanmuziek. Soms loop ik de boomgaard in om een praatje te maken. Via een smal pad wat sterk daalt kom ik bij een steegje, een verscholen achteringang van Nissi.

Via smalle steile kronkelsteegjes zoek ik het centrale pleintje van het dorp.
 Een auto nadert en rijdt bijna klem tussen de nauwe steeg.
 Nikolaos opent het portier en nodigt me uit op de koffie bij hem thuis.
 Hij heeft met zijn gezin enkele jaren in Duitsland gewoond.
 Ze moesten weer terugkeren naar hun geboortedorp vanwege de zorg voor een gehandicapte broer van 65 jaar en een bejaarde moeder.
 De broer is verstandelijk gehandicapt en heeft een verlamming en atrofie.
 Vroeger was deze broer dik en actief. Hij ging toen nog in zijn rolstoel regelmatig naar buiten tot hij plots vermagerde, passief werd en niet meer buiten kwam.
 Hij kijkt nu dagelijks TV. De moeder en de broer wonen op de bovenverdieping.
 Hij zit op een bank met een deken over zich en kijkt TV. De benen zijn dun en breekbaar maar Nikolaos trekt de verstijfde fragiele botten krachtig uit elkaar, zonder dat zijn broer reageert.

Nikolaos moet voor medicijnen naar de dokter. Een maal per week is er spreekuur in Nissi.
 Ik rijd met Nikolaos naar de polikliniek, een kil betonnen hokje en een kleine wachtruimte. In het wachthokje zitten enkele mensen.
 Zodra men een klap hoort gaat de volgende patiënt naar binnen. Wanneer de arts een stempel op het recept zet, klinkt dat duidelijk door en betekent dat einde consult.
 Ik maak kennis met de jonge arts. Hij vindt de accommodatie hier een aanfluiting.
 De faciliteiten in het ziekenhuis in Edessa zijn ook slecht.
 Op stap met Nikolaos van 74 jaar is gezellig. We liggen elkaar. Hij is actief, ondernemend en heeft een brede belangstelling.
 Hij neemt mij mee voor een rondrit.
 Hij bezit meerdere boomgaarden. Vorig jaar brachten deze 600 ton kersen op.
 Met zijn auto rijden we over zijn percelen met fruitbomen. Op elk perceel legt hij me de verschillen tussen de kersenrassen uit en vertelt details over de teelt.
 We stoppen bij een forellenkwekerij. Deze kwekerij is van zijn overbuurman.
 Hij heeft deze helemaal zelf aangelegd. Het water uit de bergen stroomt door buizen en klettert in de verschillende bassins. Vandaar vloeit het water door de lager gelegen bassins.
 Op de betonnen rand in het midden van de kwekerij staat een houten schuurtje.
 De inventaris duidt op een werkplaatsje, een rommelhok, een visbakkerij en een drankstokerij.
 Het bouwsel is omringd met houten vlonders.

Het houten bouwsel lijkt op het wrak van een gezonken schip, waarvan de stuurhut boven water uitsteekt en de buurman-kapitein nog in de stuurhut woont, omringd door roestige voorwerpen, gereedschap, olie enz.

De donkere vissen bewegen in scholen tussen de spanten van het scheepsruim.
De eigenaar zet een schaal gebakken vis voor ons neer en een kom salade en een glaasje heldere drank. We klinken de glazen tsipouro tegen elkaar en scheppen eten op.
De ongeschoren verweerde mannen leggen uit dat ik de vis recht op het bord moet zetten en dan drie keer met een vork op de rug van de vis moet drukken zodat de graat er in een keer uitgehaald wordt.

Daarna rijden Nikalaos en ik naar huis.

Zijn witte woning staat langs een hellend stenen pad met een tweede woning die dienst doet als opslagruimte.

Langs het pad bloeien kleurige bloemen. Aan het einde is een grote groentetuin.

Het huis en de percelen van Nikolaos liggen tegen een helling.

Het ligt gunstig op de zon en is beschermt tegen de wind.

Het is hier gezellig en we praten gemakkelijk met elkaar in het Duits.

Het echtpaar vraagt me te blijven slapen.

De woning naast hun huis wordt gereed gemaakt. Het was oorspronkelijk hun woning

Later heeft Nikolaos een huis ernaast gebouwd.

De laatste verbouwing gold de luxe bovenverdieping, die nu door de broer en de moeder wordt gebruikt.

Nikolaos toont me trots de tuin en de kelder met potten ingemaakte groenten en vruchten uit eigen tuin en vaten tsipouro, de beruchte sterke drank.

De groentetuin wordt door Chrissanti, zijn vrouw, bijgehouden.

Zij heeft vanaf haar jeugd op het land en in de tuin gewerkt. Op het balkon staan bakjes van piepschuim met jonge stekjes.

Nikolaos ziet ook de toekomst met vertrouwen tegemoet.

Zijn twee dochters wonen elders. Zij erven later het land. Zij huren dan Albanezen in voor het werk in de boomgaarden.

De ruime garage biedt beschutting tegen de zon. Binnen is het aangenaam koel.

We drinken er koffie. Chrissanti zorgt ook voor het eten van de arbeiders. De garageruimte wordt gebruikt als eetzaal.

De tractor van Nikolaos is defect, juist nu er zoveel werk op het land is. De machine staat in Edessa voor reparatie.

In de schuur staan de hulpstukken die aan de tractor gekoppeld worden; een krachtige verticulator die zelfs stenen stukslaat bij het wieden van gras en onkruid.

De Albanese buurman ploft grijnzend voorbij op een grote tractor.

Vandaag werkt hij op de percelen van Nikolaos en sproeit sterk verdunde chemische vloeistof over de kersen.

Dit is geen plantengif, maar zorgt ervoor dat de schil van de kers niet openbarst.

Zijn kersen zijn zoet en erg gewild in Nederland.

De kersenteelt is gebonden aan Europese voorschriften in tegenstelling tot landen als Albanië en Turkije. De Griekse vruchten worden overal binnen de EEG toegelaten.

Deze streek is de grootste kersenproducent van Griekenland.

In de garage zitten we rond een witte plastic tafel.

Chrissanti merkt plots op:

“Hier zitten we samen rond de tafel, een Nederlander, een Albanees en twee Grieken en we zijn vrienden.

Waarom is er oorlog? Het is slecht!

Waarom elkaar doodschieten? Is slecht!

We zijn allemaal niet zo verschillend.”

Toen het echtpaar in 1963 naar Duitsland ging om te werken, leerde een oude man in de fabriek Nikolaos Duits tijdens het eten:”Gabel, Löffel, Messer.”

Samen met zijn vrouw zongen ze liedjes wat hielp bij het leren van de taal.

Met behulp van de vakjes op het plastic tafelblad legt hij uit hoe het land wat hij nu bezit, via erfenissen bij de verschillende familieleden, bij hem terecht kwam.

Elk vakje is een perceel en sommige vakjes bestaan uit meerdere delen. Nikolaos kocht de delen van de erfgenamen in Amerika en Griekenland.

Elke keer koopt hij een nieuw stuk, waardoor hij nu een rijtje van zes vakjes, grote percelen fruitbomen, bezit.

Ingehuurde Albanezen werken voor hem. Naast hem aan tafel zit zijn Albanese buurman, die veel voor hem werkt; een krachtige gebruinde goedlachse man.

Nikolaos ziet mijn mondharmonica en haalt zijn exemplaar, een oude Hohner mondharmonica met een volle rijke klank.

Na de eerste tonen stopt hij en plakt eerst kleefpasta op zijn kunstgebit.

Samen spelen we de smartlap uit de zestiger jaren:”*Junge, komm bald wieder.*”

Het is een Schlager uit die tijd. De tekst past bij de heimwee van emigranten en het verlangen van de familie die thuis woont.

Zijn vrouw komt er genoeglijk bij zitten en zingt zwijmelend mee zoals vijftig jaar geleden ver van huis.

Als buiten het licht dempt, verdwijnt het dal langzaam in de avondschemer.

Met zijn cassetterecorder laat Nikolaos orthodoxe kerkmuziek horen.

Hij is kerkzanger en oefent thuis de trage ondertonen waarmee hij de zang van de Papas ondersteunt.

's Nachts droom ik dat ik per vliegtuig terug reis naar Nederland en al mijn spullen kwijt raak..

Bij thuiskomst herken ik mijn huis niet meer.

Er wonen burens naast die ik niet ken, terwijl mijn vrouw zich er zeer wel thuis voelt.

Wat betekent deze droom? Raak ik ontheemd, of heeft: "Junge komm bald wieder" me geraakt?

's Ochtends voor mijn vertrek ontbijten we uitgebreid in de garage.

De vrouw van de Albanese buurman helpt in de huishouding en zorgt voor de gehandicapte broer en de moeder van Nikolaos.

We eten een soort platte oliebolletjes waar we abrikozenjam op smeren.

Als ik weer loop protesteer ik mijn maag na het zware ontbijt. Ik vlucht met buikkramp tussen de struiken en tippel even later weer opgelucht verder.

Daarna volgt weer een stevige klim naar boven.

De afdaling van de vorige dag naar Nissi betekent vandaag weer omhoog lopen tot het oude landbouwpad langs de fruitkwekerijen.

Op het dorpspleintje van Agras wordt ik door enkele vrouwen belangstellend verwelkomd.

In het barretje word ik uitgenodigd voor de koffie.

Een vrouw vraagt of ik eten wil.

Ik zeg nee, maar dat lijkt waarschijnlijk teveel op het Griekse ja, dus ik krijg een tasje met eten toegestopt.

Mijn rugzak bevat nu totaal drie tasjes voedsel.

Naast me aan het tafeltje zitten vier schoolmeisjes. Zachtjes smiespelen ze tegen elkaar, waarna de dapperste hun vragen vertaalt in het Engels.

Een pick-up rijdt langs het pleintje, remt af, claxonneert luid waarna het breed lachende gezicht van de Albanese buurman van Nikolaos verschijnt, zwaait en verder rijdt.

Europa-Griekenland, het land wordt gestraft voor problemen die te maken hebben met vriendjespolitiek, corruptie, slecht management, maar de burgers betalen de prijs en worden niet beloond voor hun gulheid en warmte.

Hun familiale zorgsysteem zal straks uiteenvallen en verloren gaan. Het wordt verdrongen door het moneystelsel.

Europa houdt weinig rekening met de cultuur van een land, terwijl Griekenland te weinig met de huidige tijd is meegegaan.

Edessa, bij binnenkomst wandel ik langs een wijk met luxe nieuwe appartementen.

Ook hier wijst de GPS me naar de brandweerkazerne.

De brandweerploeg moet eerst weer wennen aan de vreemde snoeshaan en direct erna uitrukken vanwege een lift die halverwege is blijven steken.

Als de brandweerlieden weer in de kazerne terug zijn, voel ik dat ik welkom ben in het team en erbij hoor.

De kazerne ligt in het centrum. Ik bezoek de stad met de beroemde watervallen, een belangrijke attractie.

Tussen kramen met bloemen, speelgoed en souvenirs staat een kiosk van het VVV.

Voor ik een vraag heb kunnen stellen spreekt de hostess me al aan in de Vlaamse taal.

Ze heeft met haar Griekse ouders in België gewoond. Haar vader werkte in de mijnen.

Haar baan bij het VVV bevalt haar goed, alleen heeft ze al lange tijd geen salaris ontvangen.

Edessa ligt ongeveer op een hoogte van 300 meter langs de bovenrand van een plateau.

Het water stort over deze rand naar beneden.

Het hoogteverschil tussen Edessa en uitgestrekte laagvlakte is ca. 200 meter. Mensen plegen regelmatig suicide bij de watervallen. De brandweer heeft de onprettige taak om beneden de lichamen uit het water te halen. Op de terugweg naar de kazerne loop ik langs een orthodoxe kerk. Er is een huwelijksplechtigheid.

Voor de kerk wachten familie en kennissen op de bruid. De bruidegom drement nerveus voor de kerk op en neer. Vrouwelijk schoon is opgedoft met hoge hakken, ragfijne jurken en exclusieve kapsels kijken uit naar het bruidspaar. Na de indrukwekkende Koninklijke ceremonie in Bitola is deze kerkdienst een dure maar povere voorstelling. Het is een rumoerige ceremonie. Ook de zangkwaliteiten van de priester is zwakjes. Ik krijg een witte zijden roos van een vrouw die de decoraties verzorgt. In de kazerne geef ik de fraaie bloem aan een vrouwelijke brandwacht. Onderweg neem ik een pizza mee. In de kleine kantine van de kazerne staan op tafel dozen uitgestald met vlees, groenten en ander lekkers; er is volop eten. 's Ochtends ben ik alweer paraat tijdens het wisselen van de wacht. De mensen van de nieuwe ploeg zijn joviaal en belangstellend. Een brandweerman schenkt me een pet en een insigne. Een oudere brandwacht geeft me een T-shirt. Hoewel ik blij ben met dit geschenk keuren zijn collega's dit af. Een van hen wordt naar het magazijn gestuurd en komt terug met een nieuw shirt. Ik verkleed me in brandweertenu. Er worden foto's gemaakt van mijn doop als lid van de Griekse brandweer.

Ik vertrek en loop weer naar de rand van het plateau. Voor ik naar beneden ga kijk ik over de uitgestrekte vlakke beneden me.

Deze zondag klinkt uit het dal het gezang van een kerkdienst.

Een smal pad zigzagt omlaag en komt uit bij de ruïnes van de benedenstad in de Romeinse tijd.

Een bord vermeldt dat hier vroeger de oostpoort van de benedenstad van Edessa stond.

De Via Egnatia was een der grote Romeinse wegen en is gebouwd in 140-160 BC

Het vlakke land wordt voornamelijk benut voor fruitteelt.

Langs de weg staat een lange rij auto's geparkeerd.

Vlakbij ontdek ik een kloosterkerk.

Binnen tussen alle gouden versieringen, brandende kaarsen en hemelse iconen staat achter een lessenaar de zanger met twee assistenten die de grondtonen van de akkoorden brommen.

De speakers aan de minaretten laten de Byzantijnse zang over de laagvlakte klinken.

Het geluid klinkt zelfs tot in de stad Edessa, boven op het plateau.

In het klooster wonen nog slechts vijf bejaarde nonnen.

Na de kerkdienst loop ik langs een lange landbouwweg en stop bij een loods.

De loods en het land met de vruchtbomen zijn het eigendom van Piet Piraat, een man van mijn leeftijd, een goedgezak met een kruimelige grijze baard, een legercap en lichtende grijsblauwe pupillen.

Zijn vlezig getekend gezicht plooit meestal tot een milde lach, maar verkrampt op momenten als hij vertelt over verdrietige gebeurtenissen.

Zijn dochter helpt hem met het verzorgen van de jonge aanplant.

Er staan bakken stekjes van tomaten, komkommer en paprika, terwijl in de boomgaard ook perziken, kersen en kiwi's wordt geteeld.

De man heeft drie dochters en een zoon. Een dochter is omgekomen bij een motorongeluk.

We drinken koude koffie, "koffie frappe" en kletsen in de loods.

De echtgenoot van de dochter heeft een fabriek voor kunststof kozijnen. Ook daar gaat het slecht, door de crisis in de bouw.

Als de zon op zijn hoogst staat moet je twee uur slapen zegt Piet Piraat, hij gaat slapen, ik loop verder.

Bij een kruising moet ik omhoog lopen langs een geitenpaadje. Dit verdwijnt soms tussen de begroeiing. Boven is een spoorlijn. Ik loop een stukje langs de treinrails die even verder tussen de heuvels verdwijnt.

Boven langs de spoorlijn staan de resten van de muur van een oud stationsgebouwtje met enkele verroeste overwegpalen. Waarom staan deze restanten hier? Tussen de eindeloze heuvelrijen is nergens een levend wezen te bespeuren behalve een schaapskudde in de verte. Een jonge schaapherder met ontbloot bovenlijf dwaalt met zijn kudde door het schrale landschap.

Hij draagt een korte broek en onder zijn pet een doek tegen de felle zon.

Zijn gehavend gebit mist enkele tanden.

De Albanese jongen komt uit Fier.

Via het schermpje van mijn camera toon ik hem foto's van de stad, waar ik enkele weken eerder was.

Hij bekijkt de beelden gretig. Het voelt triest deze jongen tussen de schapen, zo alleen in dit verloren landschap.

Dan daalt het pad met grote slagen naar Profitis Ilias.

In de eerste bar van het dorp drink ik een biertje. Mijn leeftijdsgenoten voor de kroeg spuwen chagrijn, zijn wrokkig en vol verwijt naar Angela Merkel.

Er is geen geld meer en geen werk. De sfeer nodigt niet uit om te zoeken naar een slaapplek.

De kerk ziet er kansrijk uit, maar alles is gesloten.

Mensen wijzen me het huis van de Pope. Ik bel aan bij een mooie woning, met kinderspeelgoed in de tuin en een pick-up, geladen met kratten voor fruit.

Pas na geruime tijd opent de priester de deur. Waarschijnlijk heb ik de man in zijn slaap gestoord; hij is wat knorrig.

Ik kan in de overdekte gaanderij naast de kerk slapen en in het dorp eten. Ik ontdek een kraan waar ik mijn kleren kan wassen en zelfs een toilet.

Van de buurvrouw die me het huis van de priester wees krijg ik een voedzame quiche met spinazie en kaas.

Verderop is nog een bar met jonge mensen, waar de sfeer vrolijker is.

Mijn slaapvertrek ligt centraal in het dorp. In mijn slaapzak luister ik naar de geluiden van het dorp, blaffende honden, koerende duiven en zwaluwen die met snelle hoeken zwenken. Deze zondag wordt nog tot laat lang in de avond op het land gewerkt.

Tractoren met een nevelinstallatie erachter hobbelen zwaar grommend langs.

Om half zes in de ochtend word ik wakker. De vogels zijn al actief.

In de ochtendschemer zweeft de schaduw van grote vogels door de lucht. Het lijken uilen.

Landbouwers stappen ook al vroeg op de tractor en rijden weer met zwaar stampende motoren langs.

Mensen noemen mijn route door dit dorp "De oude Via Egnatia."

De nieuwe gaat langs de autoweg. Ten noorden Profitis Ilias is een berg met besneeuwde top.

Bij een benzinepomp vult een fruitkweker een jerrycan. De Griekse man, Dimitri, spreekt Engels en legt de mensen van het tankstation uit wie ik ben.

Daarna nodigt hij me uit om op zijn tractor klein stukje mee te rijden naar zijn boomgaard.

Ik klem me stevig vast aan weerskanten van het spatbord.

We hotsen over een landbouwpad naar het perceel van de kweker.

Na enig roepen verschijnen twee Albanese arbeiders tussen de bomen.

Dimitri inspecteert kritisch zijn kersenbomen.

Over een week zal hij beginnen met plukken, maar hij ziet nu al enkele opengebarsten kersen.

Met een zak kersen neem ik afscheid.

Mijn track loopt pal achter het perceel langs. Dimitri raadt me aan om langs de verkeersweg te lopen. Het pad is erg slecht volgens hem.

Onderweg ontdek ik een verharde weg die een stuk afsnijdt en in het dorp Lakka uitkomt.

In Lakka spreek ik een jongen, die als chef-kok in een Grieks restaurant in Apeldoorn werkte. Het restaurant ging dicht en nu werkt hij in dit dorp in een eetgelegenheid voor € 2, - per uur. Sombor constateert hij dat hij daarvan niet kan leven.

Langs de weg voor zijn huis wast een fruitteiler zijn nieuwe tractor.

Hij is erg somber. Hij vertelt me de oorzaak van zijn pessimisme:

“Mijn tractor kost €60.000 en de prijs van het fruit is laag. Hoe kan ik de kosten van zo’n tractor en de rente opbrengen? De oorzaak ligt bij de banken en de grootwinkelbedrijven die te weinig betalen.”

Eind van de middag kom ik in Aravissos, bijgenaamd “het dorp van het water.”

Het plaatsje lijkt redelijk welvarend. In de hoofdstraat ga ik in een bar iets drinken.

De beheerder van de bar is een aardige ondernemende jonge vrouw.

De vrouw leest hardop mijn brief voor, maar er is niemand met een oplossing.

Een nieuwe klant stapt binnen, hoort het probleem en oppert enkele mogelijkheden.

Beneden langs de rivier is een ruimte.

Ik vrees het ergste. De man brengt me naar het waterpark.

Er staat in het groene park een station waar al het water uit de bergen zich verzamelt en vervolgens getransporteerd wordt naar Saloniki.

Christ, de werknemer van het waterstation bewaakt het brede controle paneel met meters en rode lichtjes.

Hij registreert hoeveel water er per uur en totaal in 24 uur door de leidingen gaat.

Ook bewaakt hij de installatie.

Vanuit het verwachtingsloze onbekende verschijnt opnieuw een slaappleats.

Het is een bijgebouw van het waterstation met de allure van een monumentaal koetshuis.

Het vierkant monument van natuursteen is tegen een helling gebouwd.

Aan weerszijden wordt het gebouwtje afgesloten door houten halfronde poorten.

Ik slaap op een houten plankier. Achter een houten balustrade stort een brede straal water uit een buis en klettert 10 meter lager in een stenen goot.

Christ veegt de stoffige vloer van mijn slaapvertrek. Kleine ruitjes bekleed met spinrag filteren het zonlicht. Stofbundels wervelen geschrokken in de zonnestralen.

Christ laat duidelijk merken dat hij zijn loge wel gezellig vindt.

Nadat ik me gewassen en verschoond heb zit de werktijd van Christ er op.

Voor hij naar huis rijdt laat hij mij het dorp zien.

Het waterpark ligt aan de oostkant Aravissos.

In het laaggelegen gebied is langs een beek met snelstromend water een lommerrijke uitspanning.

De omgeving van Aravissos bestaat uit vruchtbare boomgaarden.

Tractoren grommen langs alsof een invasiemacht uitrukt.

De puffende staccato slagen van de zuigers wekken de suggestie van kracht en snelheid.

In een take away zaakje bestel ik eten door de gewenste gerechten aan te wijzen.

Het waterpark bestaat uit groene gazons en enkele vijvers.

Fotografen maken een bruidsreportage in het park pal onder mijn slaaphuis.

Het jonge bruidspaar moet ook hier weer acrobatische onnatuurlijke poses aannemen.

Ook getuigen zijn de pineut. De mannen moeten synchroon omhoog springen.

Na diverse pogingen lukt de foto met de zwevende getuigen.

De bruid buigt breekbaar achterover, terwijl de bruidegom als overwinnaar haar dijbeen vasthoudt.

Ieder ervaart het als een grappig spelletje; de fotograferen vieren hun artistieke hoogtepunt.

De sleep en rok van de bruid zijn losgeknoopt en staat verloren als een lampenkap geparkeerd op het gras.

Na de reportage was ik me buiten bij een vijver. Eenden en ganzen kijken verbaasd.

Erna ga ik naar bed

Vanuit mijn slaapzak kijk ik om me heen. Boven me zwenken kwetterende zwaluwen.

Ze jagen behendig op insecten die ze afleveren in de kleinste tussen de balken langs het plafond.

Alle raampjes zet ik open. Als ik gewekt wordt door het ochtendlicht, schieten de zwaluwen met de vleugels strak tegen het lijf, als projectielen over me heen door de ramen naar buiten.

Albanezen die ik onderweg ontmoet, willen werken in Nederland. Ze doen hier seizoenswerk bij de kersenpluk. Indien oogsten na elkaar komen dan trekken groepjes Albanezen verder naar bijv. de katoenpluk. In Griekenland wordt veel arbeid verricht door Albanezen. Ze kennen de taal.

Onderweg pauzeer ik bij een coöperatief bedrijf voor de export van Griekse vruchten. Voor het hek langs de weg staat een cateringwagen. Arbeiders eten er tijdens hun pauze. Ik ontmoet er Nick The Greek.

Nick heeft contact met klanten, vooral in Italië en spreekt redelijk Engels. Het bedrijf exporteert veel naar Rusland. Wij praten over hoofdthema's als godsdienst, macht, opvoeding en maatschappelijke ontwikkelingen. Nick heeft wijze uitspraken zoals: 'Hoe meer je in de virtuele wereld verkeert, hoe minder je in de werkelijke wereld leeft.

In Gianitsa moet ik zoeken naar de brandweerkazerne.

Deze is pas verhuisd naar een nieuw gebouw langs de ring. Op weg naar de kazerne passeer ik de Carrefour, een hypermarche. Mijn plastic tasje met eten en drinken is helemaal leeg. Hier kan ik aanvullen.

De bedrijfsleidster (ca 45 jr) komt uit Australië. Samen met haar ouders is ze teruggekeerd naar Griekenland om voor haar grootouders te kunnen zorgen. Dit is eigen aan de Griekse cultuur en ze vertelt dit met trots.

Hoewel ik bij de brandweer welkom ben, kan ik er niet slapen. Men heeft een nieuwe instructie ontvangen; vreemdelingen mogen niet in de kazerne slapen. De brandweer regelt een alternatief.

Aris, een jonge brandweerman, brengt me met de jeep naar hotel Pella, in het centrum.

Mijn verblijf is er gratis. Hoewel dit een welkome oplossing is, voel ik het ook wringen.

Het hotel ligt langs een gezellige winkelstraat met diverse eet- en koffietentjes.

Internet lukt moeilijk. Bij een groepje vrouwen voor een cultureel centrum heeft de slimste een prima idee. In de bieb van het centrum is alles voorhanden.

Onderweg kreeg ik regelmatig kersen. Na deze overvloed heb ik trek in een hartige hap.

In een cafetaria bestel ik kip en groente..

De baas gaat tegenover me zitten en steekt een betoog af over Grieks Macedonië en de rivaal Skopje. Skopje mag volgens hem de naam Macedonië niet toe eigenen.

Hier is volgens hem Alexander de Grote geboren.

Skopje wil het hele Macedonische gebied bezitten. De eigenaar van het cafetaria klemt zich vast aan een eeuwenoud ongenoegen.

Na zijn betoog ruimt hij de tafeltjes op en maakt ze schoon.

Op de terugweg naar Hotel Pella schuif ik een stoel bij. Op de stoep voor een koffiebar drinken mannen koffie.

Het zijn vrachtwagenchauffeurs, een beroep waarmee veel mannen hier de kost verdienen.

Naast me zit een zwaargewicht, de eigenaar van een transportbedrijf.

Op zijn witte fourwheeldrive staat in het oranje logo met een zware hijskraan

Met een minzaam handgebaar bestelt hij gebak uit de streek. Ik moet dit proberen.

Gebakjes van bladerdeeg met een mierzoete vulling waar ik 5 jaar geleden tijdens mijn voettocht in Turkije mee kennis maakte.

Mijn tijd tikt bijna ongemerkt door, over een week vlieg ik terug naar Nederland, het einde van mijn zwerftocht.

In het cultureel centrum wordt de installatie getest en zingt een groot koor een Balkanlied.

Dit belooft veel moois voor de verdere avond.

Als de zaal vol is worden foto's vertoond en volgt een saaie opsomming van musici die tijdens de vorige eeuw een rol hebben gespeeld in de uitvoering van Balkanmuziek in Gianitsa. Ik verlaat ongemerkt de zaal.

De kamer in het hotel is comfortabel. Het verblijf is er ongezellig, steriel zonder aanspraak. Het enige gezelschap is de beeldbuis.

Op de kamer maak ik een plan voor de finale van mijn tocht.

Morgen loop ik naar Pella en wil daarna in een dag het stuk naar het pelgrimsbureau voor Mount Athos in Thessaloniki overbruggen, lopend of met de bus.

De volgende ochtend loop ik door een lange straat naar de buitenste ringweg van Gianitsa.

Langs de weg staat een vrachtauto van waaruit de laadruimte pluimvee wordt verkocht.

De verkoopster is een mollige vrouw met een lange witte hoofddoek, die ze als een sluier draagt.

We praten samen, aan het groen plastic tafeltje in de berm van de weg.

Bij het afscheid krijg ik een pak koeken, die ze opdiept in de vrachtwagen cabine.

Een stuk verder werken arbeiders op een pad. Zij fatsoeneren het uitgeschoten wilde struikgewas. Ze waarschuwen me om niet door te lopen, maar langs de weg te lopen naar Pella. Verderop is het pad dichtgegroeid.

Vroeg in de middag bereik ik Pella. Daar stap ik een bar/restaurant binnen met redelijk wat gasten.

Niemand spreekt redelijk Engels. De eigenaar vraagt of ik wil eten.

Ik leg uit dat ik eerst een slaappleats wil zoeken en daarna pas eten.

Het is al druk in het restaurant.

De eigenaar biedt mij aan dat ik bij hen op de bovenste verdieping in het appartement van zijn zoon mag slapen.

Zijn spontane lieve aanbod grijpt me aan.

Verbazingwekkend om door deze mensen, die de leeftijd van mijn kinderen hebben, geadopteerd te worden.

Op het druk bezette terras zit een Duits echtpaar.

Ze maken een rondreis met een VW busje zonder gebruik te maken van campings.

Het lijkt of we lid zijn van dezelfde hobbyclub en wisselen enthousiast anekdoten uit.

Pella is de geboorteplaats van Alexander de Grote en heeft een museum en een opgraving

Veel toeristen komen daarom naar Pella.

Hier bevinden zich de opgravingen van de oude hoofdstad van Macedonië die door Archelaos in de vijfde eeuw voor Christus is gesticht. In deze stad is Alexander de Grote geboren, één van de grootste Grieken uit de geschiedenis. Alexander de Grote was de zoon van Koning Filippus de 2e van Macedonië.

De Griekse keuken van het restaurant schotelt bezoekers heerlijke gerechten voor.
 De meeste namen ken ik niet.
 Ook hier raak ik langzaam met de mensen vertrouwd.
 De vader van de eigenaar, 77 jaar oud, doet erg zijn best om met mij te praten. Het is een grote man, een bolle buik en een goedig gezicht met grijze wenkbrauwborstel en lieve plooien.
 Er is wat hilariteit omdat ondanks onze verwoede pogingen het gesprek niet wil vlotten.
 Als we desondanks toch stukjes begrijpen zijn we alle twee blij verrast.

In Pella bezoek ik het archeologisch museum. Het strakke moderne gebouw staat geïsoleerd in de agrarische omgeving.
 De opgravingen liggen veel verder weg, waardoor deze de band met het museum mist.
 Pella was ca. 400 jaar v.C. de hoofdstad van Macedonië.
 Later werd Thessaloniki de belangrijkste stad en het centrum van het gebied.
 Door de grote zalen van het museum dwalen slechts enkele bezoekers.
 Terug in het restaurant praat ik met de eigenaars, Georgio en Maria. Ze zijn beiden zeer gastvrij en hartelijk.
 Georgio las in mijn kennismakingsbrief dat mijn zoon vrachtwagenchauffeur was.
 Als vrachtwagenchauffeur reed Georgio door heel Europa, Duitsland, Nederland, Italië enz.
 Zoals zoveel collega- vrachtwagenchauffeurs uit deze streek werd het zware werk slecht betaald. Veelal werd er zwart betaald, de rijtijden werden meestal overschreden en de chauffeurs moesten zelf laden en lossen (meestal handwerk en onderbetaald)

*Internationaal transport is pas lucratief als men door goede planning retourvracht heeft.
 Bij de baas van Georgio moest deze op verschillende plekken geladen worden.
 De chauffeurs kregen geen toeslag buitenland en men moest altijd plankgas rijden tegen een salaris van €1000,- tot € 1500,- per maand en zelfs dat werd regelmatig niet uitbetaald.*

Bij het afscheid dringt Georgio erop aan om eens terug te komen.
 Ze moeten vroeg weg naar een notaris, maar ik kan vertrekken wanneer ik wil en alles open laten (ondanks de kassa en een portemonnaie op de toonbank)
 Ik vraag een passerende tractor waar de bus naar Thessaloniki stopt.
 De cabinedeur zwaait open en ik klim omhoog.
 De grote tractorwielen malen schuddend verder tot voor ons de bus juist stopt bij de halte en ik weer uit het hoge gevaarte klim.
 Onderweg naar Saloniki, ongeveer 30 km, rijden we langs het stadje Agios Athanasios.

In 2008 tijdens mijn tocht door Griekenland sliep ik bij de papas van Agios Athanasios Stavros en zijn vrouw Helen. Ze raadden me toen aan om Mount Athos te bezoeken. Op dit eiland zijn kloosters waar volgens hen de Grieks-orthodoxe religie het meest zuiver zichtbaar en voelbaar is.

Mocht er een goede gelegenheid zijn, dan beloof ik er naar toe te gaan.

Dit jaar vervul ik deze belofte.

In 2008 lukte het me niet om mijn belofte na te komen. Dit jaar wil ik met een bezoek aan deze monnikenstaat mijn reis afsluiten.

Vanaf het busstation loop ik op de aanwijzingen van de GPS naar het pelgrimsbureau in het centrum. Het bureau is zo verborgen in het centrum dat ik het niet kan vinden.

Zelfs vlakbij aan de overkant van het bureau kennen de mensen het niet.

In een koffiebar langs de Via Egnatia, de hoofdstraat van Saloniki, drink ik koffie.

De eigenaar van de bar is slachtoffer van de crisis in Griekenland.

Vandaag sluit hij zijn zaak, er komen te weinig klanten. Hij heeft geen keus en berust erin.

Een zachttaardige man, die niet kankert, maar na dit pijnlijke bedrijfsongeval gelouterd verder leeft.

Gelukkig heeft hij een baantje gevonden, waar hij € 800,- tot € 1000,- per maand verdiend.

Een Orthodoxe priester helpt me door voorbijgangers te vragen naar het pelgrimsbureau tot een oude vrouw precies weet waar het is.

Naast een boekhandel hangt een bordje aan de muur: "HOLY EXECUTIVE OF THE HOLY MOUNT PILGRIM'S BUREAU."

Op de Heilige Berg worden maximaal 110 Orthodoxe en 10 niet-Orthodoxe pelgrims toegelaten. Als niet Orthodox heb ik dus aanzienlijk minder kans. Op de vakantiebeurs in Nederland heeft Sofia Bournatzi, hoofd van het verkeersbureau van Halkidiki, me beloofd om te bemiddelen indien er problemen zouden zijn.

Er is pas overmorgen een plek voor mij, de anders-gelovige.

Na een rondje centrum Saloniki rijdt ik met de stadsbus naar het K-TEL busstation waar de bus naar Ouranoupoli pas tegen de avond vertrekt. Het is een rit van 120 km.

Wachten in het busstation aan de buitenkant van Thessaloniki betekent mensjes kijken en een rondje slenteren.

Soms een praatje maken zoals met een jong Russisch stel, beiden zijn juristen uit Sint Petersburg.

Beiden verkeren nog in de roze wollige fase van hun relatie.

De vrouw spreekt goed Engels en vertaalt soms voor haar man.

De familie van de man woont in een klein Russisch dorpje.

Een groepje mannen uit de Oekraïne loopt zoekend rond achter de zwartgerokte Orthodoxe monnik. Logisch dat zij ook naar Athos zullen reizen. Zij zitten achter me in de bus.

In de bergen suist de bus vloeiend door de bochten, mede dankzij de retarder (motorrem) en klimt ook erna even beheerst naar boven.

Het bovenste deel van het portierraam bij de chauffeur is dichtgeplakt met afbeeldingen van iconen.

Naast de chauffeur zijn er nog twee assistenten in de bus.

De volle bus stopt onderweg in dorpjes. In de smalle straatjes lijkt de bus een gevaarte, dat nauwelijks past.

Bij stopplaatsen in de dorpen worden de pakketten overhandigd aan iemand die erop wacht. Pakketten en post wordt in- en uitgeladen.

De man naast de chauffeur roept de namen van stopplaatsen af en zoekt in de bus naar personen die uit moet stappen.

Tijdens de drie uur durende rit houdt hij de chauffeur aan de praat en slaat regelmatig kruisen en legt tot slot zijn hand op zijn hart.

Even voor de eindbestemming voel ik de hand van Georgio, een Russisch-orthodoxe priester uit de Oekraïne, die achter me zit, op mijn schouder. De monnik wijst in de verte naar Mount Athos, de Heilige Berg, die als een eenzame zacht zilveren piramide verschijnt in de gloed van de avondzon.

Georgio kijkt verzaligd naar de wonderberg, het voorportaal van de hemel, terwijl zijn Oekraïne in brand staat.

Na de drie uur durende busreis arriveren we in Ouranoupoli. Inmiddels is het donker geworden.

Ouranoupoli is het laatste dorp voor de grens van de monnikenstaat. Het is een toeristisch dorp met restaurantjes, hotels en met een kampeerverbod.

Hangend over de balustrade van restaurantjes hangt personeel om klanten te lokken. Als dit niet lukt, houden ze op straat mensen aan.

Gezien het late tijdstip laat ik me ook verleiden.

In het donker zoek ik een plekje om te slapen.

Ik vrees dat dit hier moeilijk is. Mijn GPS en mijn lamp loodsen me door de donkere steegjes.

De strandzone is bezet door horeca, zoals een bar genaamd “ Heaven’s Door “ en winkeltjes.

De tweede zone erachter bestaat uit pensions en hotels.

Als ik de achterste zone van het dorp verken ontdek ik een leeg schoolplein met drie overkapte ingangen.

De laatste ingang lijkt me als slaapplek het meest gunstig. Ik spreid daar mijn bedje en geniet even later vanuit mijn slaapzak van een flonkerende sterrenhemel.

Om 7 uur sta ik op, omdat ik op tijd schoolgaande kinderen verwacht.

Om half acht opent een werkster de deur van de middelste ingang. Ik begroet haar en hoor dat de leerlingen vakantie hebben.

In het pelgrimsbureau langs de haven:

“ THE HOLY EXECUTIVE OF THE HOLY MOUNT ATHOS” wacht een rij mannen.

Vier medewerkers van dit heilige secretariaat wachten achter een balie op pelgrims.

Buiten controleert de politie paspoorten.

Ik mag pas de volgende dag de monnikenstaat betreden.

Zo zijn de regels nu eenmaal volgens de Holy Executive en deze kunnen niet veranderd worden.

Later waag ik nog een poging en gebruik mijn troefkaart, Sofia Bournatzi van het Verkeersbureau van Halkidiki.

Sofia blijkt dan minder hoog genoteerd, men neemt geen contact op met haar.

Na enig soebatten krijg ik een troostprijs. Ik mag morgenochtend al met de bevoorradingsboot van 6.30 uur vertrekken.

Tijdens deze tocht wilde ik nagaan of Athos een geschikt tussenstation is van de Via Egnatia. (Albanië (Durrës of Vlorë) naar Istanbul)

Dit lijkt me niet haalbaar:

- De afstand Thessaloniki - Ouranoupolis is 120 km

- De toegang tot Athos is zeer beperkt voor niet-orthodoxen.

- Men zou ruim tevoren moeten reserveren. Een strakke planning om op een tevoren besproken datum hier te zijn is erg hinderlijk en past niet bij het karakter van een tocht.

Deze dag benut ik om te lummelen in Ouranoupolis.

Op de speelplaats van de school staat een fontein waarin ik mijn kleren kan wassen.

Bij een Griekse overbuurvrouw mag ik mijn rugzak stallen. (“Nein, danke, ein Zimmer brauche ich nicht.”)

Bevrijd van het gewicht van de rugzak wandel ik langs de boulevard.

De Egeïsche Zee strekt zich uit als een glanzend zijden lichtblauw weefsel tot de gladde rotsen aan de overzijde.

Vanaf de boulevard lijken deze rotsen rustende grijze walvissen.

Pendelbootjes met pelgrims met bestemming Athos varen driftig in de richting van de Heilige berg.

Op het strand ontmoet ik een Griekse vrouw Vicky in gezelschap van haar dochter en een vriendin.

Vicky is 72 en bezit de ouderlijke woning langs de boulevard. Ze woont met Terence, haar Britse echtgenoot, afwisselend in Londen en in Ouranoupoli.

Zodra Vicky hoort dat ik pas morgen naar Athos ga en de afgelopen nacht buiten op de speelplaats van de school heb geslapen komt ze in actie.

Vannacht mag ik slapen in het appartement op de begane grond aan de boulevard.

Ze wijst naar de overkant naar haar huis met kleurige bloemen en een voorgevel die begroeid is met rozerode mimosa.

Huis Vicky

Schoolplein

Ze twijfelt aan de toezeggingen van het pelgrimsbureau.

Ze belt haar broer die Orthodox priester is. Hij woont boven het pelgrimskantoor, het Holy Office en is zelfs de eigenaar.

De kordate donkerblonde Vicky duikt als enige badgast in het frisse zeewater.

Haar dochter koestert zich loom in de warme zon en zegt met een glimlach dat haar moeder nu eenmaal zo is.

Vicky loopt met me naar het pelgrimskantoor.

Zodra Vicky infiltreert in het Heilige mannenbolwerk vergeten de medewerkers hun beeldschermen.

Ze checkt de afspraken zodat er morgen niets verkeerd kan gaan.

Op het balkon van haar appartement maak ik kennis met haar man en een bevriend Engels echtpaar. De woning was vroeger van de ouders van Vicky.

Over de meubels op de benedenverdieping hangen witte lakens.

Aan de muren hangen oude zwart-wit foto's van familieleden.

De bibliotheek bestaat uit boeken in Cyrillisch schrift. Ik kan deze niet lezen, maar er staan mooie foto's in.

Er liggen ook verschillende dikke boeken over de Monnikenstaat Athos.

Terence heeft Athos al menig keer bezocht.

Vicky vertelt over Athos.

Haar ouderlijk huis lag hemelsbreed op twee km afstand van de grens van de monnikenstaat.

In haar jeugd passeerden ze vroeger zonder problemen deze grens en gingen er soms zwemmen.

Pas nadat enkele Franse vrouwen de grens waren overgestoken werd deze hermetisch afgesloten.

In het verre verleden hebben katholieken een aantal Orthodoxe priesters gedood. Dit staat al eeuwen lang gegrift in het Orthodoxe geheugen.

Daardoor zijn er nu soms nog problemen met de gastvrijheid ten opzichte van Katholieke bezoekers.

Orthodoxe gelovigen uit de hele Balkan, Rusland en de voormalig Russische republieken bezoeken het schiereiland.

ATHOS

De Berg Athos is een bijzonder land, halfweg tussen hemel en aarde. De bewoners op Athos zijn niet tevreden met wat de wereld biedt; zij zoeken naar iets meer dan de stoffelijke wereld en verder dan de aardse schoonheid. Door geduldige lijdzaamheid en bovennatuurlijke worstelingen hebben ze op de Berg Athos gevonden wat ze zochten. Ze beschouwen dit als een grote schat, die ze tot het eind van hun leven willen behouden. Op de Heilige Berg leiden mannen een nieuw leven, een voorproefje van de toekomstige gelukzaligheid.

's Ochtends legt de bevoorradingsboot aan, opent de laadklep waarna enkele auto's het schip oprijden en monniken goederen aan boord brengen.

Michael, een 26 jarige Roemeen, wacht met mij om aan boord te kunnen van de boot naar Athos.

Hij is Orthodox en wil gedurende een maand verschillende kloosters bezoeken en beslissen in welk klooster hij straks voorgoed blijft.

Samen helpen we de monniken met het dragen van dozen en kratten naar het schip.

Het schip vaart langs de kust van Athos. Vanaf het bovendek zien we de heuvels van het schiereiland tegenover Athos.

Op de grillige heuvelachtige kust van Athos ontdekken we tussen het groen een verborgen huisje en langs de kust kloosters, beschermd door hoge vestingmuren..

Michael geniet intens tijdens de eerste bootreis van zijn leven..

Uit mijn rugzak haal ik restjes oud brood en geef deze aan Michael.

De meeuwen die boven de boot zweven op de wind pikken met grote precisie de stukjes uit zijn hand.

Michael heeft een opleiding gevolgd voor civiel ingenieur en droomt sinds ruim een jaar van Athos.

Michael heeft een open blik. Hij ziet er jong uit met zijn korte donkere baard en glad geknipt haar. We praten vrijuit en openhartig met elkaar.

Behalve op het gebied van de Orthodoxe religie, daaruit zijn alle twijfels en onzekerheden gefilterd en is ons gesprek een monoloog.

De vragen die hij heeft legt hij voor aan wijze monniken op het schiereiland.

Onderweg legt de boot twee maal aan om te lossen en te laden.

De top van de berg Athos drijft boven een witte kraag van wolken.

Met ontzag kijken passagiers naar de magische ingang van de Orthodoxe hemel.

De Heilige Berg ATHOS

Russisch Orthodox Klooster

We varen langs van een enorm groot Russisch Orthodox klooster. De verzameling grote bleekgroene gebouwen verrijzen vanaf de waterrand. Op de donkergroene bolle koepels prijkt een gouden kruis.

Een passagier op het bovendek roept luid “ Poetin “, vanwege het kapitaal voor deze nieuwe gastenverblijven.

Voor Poetin is de politieke steun van de Russisch Orthodoxe kerk met ongeveer 100 miljoen leden belangrijk. De Russisch Orthodoxe kerk vormt de grootste groep binnen de Orthodoxie. De laatst gebouwde delen van het kloostercomplex zijn moderner en saaier.

Een deel van het complex staat nog in de steigers. Er wordt hard gewerkt.

De gebouwen zijn zes verdiepingen hoog.

De gevels bezitten een strak ritme van ramen, een gedisciplineerde parade van geometrische witte rechthoekjes.

Daphne, onze entree op Athos, is een betonnen aanlegplaats voor de boten met enkele gebouwtjes. Een bescheiden locatie aan de voet van begroeide rotsen.

De ketting van de stalen klep ratelt tot deze op de betonnen aanlegsteiger steunt.

Passagiers spoeden zich aan wal, voordat de voertuigen met materialen van boord gaan.

Zowel Michael als ik kijken rond in onze nieuwe onbekende wereld.

Michael vraagt naar mijn plannen. Die heb ik niet. Hij heeft wel enkele concrete wensen, zoals een bezoek aan een Roemeense monnik.

Eerst drinken we samen koffie en besluiten om de komende drie dagen met elkaar op te trekken.

Op een houten bank onder een afdak van zeildoek overleggen we.

Naast me op de bank zit een monnik, zacht gebruind mild gezicht en golvend grijze krullende baard. Op zijn hoofd draagt hij een zwart afgeplat cilindrisch hoofddeksel.

Een hand steunt zijn kin onder zijn baard en staart onbeweeglijk, ontspannen voor zich uit.

Hij lijkt niets te zien.

Daphne

Michael en ik willen samen in het grote Russisch Orthodox klooster overnachten

We lopen vanaf Daphne langs een weg omhoog en slaan af naar het klooster Xiropotamos.

Een gastenmonnik ontvangt ons en geeft ons een glaasje raki en een zoete traktatie (Turkish Delight)

Daarna vergezelt hij ons en vier zojuist gearriveerde pelgrims, naar de kerk.

In de schemerige ruimte overdadig beschilderde wanden met fresco's, hangen fraaie iconen en goudkleurige kroonluchters.

Als de priester in het midden naast een zilveren kruis staat, overhandigt ieder (behalve ik) zijn zilveren en gouden halskettingen.

De Orthodoxe pelgrims drukken het voorhoofd tegen het kruis en kussen het.

Ik let op Michael, die mijn voorbeeld is in deze plechtige omgeving, totdat de monnik opmerkt dat ik niet-orthodox ben.

Wanneer ik hem in de plechtige ruimte vraag hoe hij dat ontdekt heeft, antwoordt hij:

”Je loopt hier rond alsof je een museum bezichtigt met je handen op je rug.”

In deze religieuze tempel klinkt de wat humoristische terechtwijzing van de monnik kil en formeel.

Na ons bezoek aan het klooster volgen we op aan wijzingen van een Roemeense landgenoot van Michael een bergpad wat leidt naar de skete van Papas Spiridon.

Halverwege de berg staat een klein witgekalkt huisje met een kapelletje.

Rond het huis liggen perceeltjes met groentebedden.

Papas Spiridon is een monnik van ongeveer 60 jaar. Hij begroet Michael beheerst hartelijk.

Zij spreken met elkaar in het Roemeens. We krijgen een glaasje tsjipouro en de zacht zoete loukoumi, Turkish Delight.

In de sobere ruimte praat Michael uitgebreid met de kluizenaar. Hij heeft vragen, waar ik geen enkel besef van heb. Hier voel ik me een religieuze analfabeet, een buitenstaander

De monnik zit aan een tafel terwijl hij met zijn blote voet een jong poesje op de grond streelt.

Dan richt de monnik zich tot mij met al mijn twijfels.

Hij constateert dat ik hier niet toevallig ben. Bij het afscheid is hij overtuigd dat ik een keer met mijn kleinzoon zal terugkomen.

Ondertussen krijg ik van de wijze kluizenaar onderricht in de Orthodoxe wijs- en zekerheden.

De weg naar het hiernamaals wordt gewezen en de paus in Rome krijgt veel kritiek.

Mijn kennis op godsdienstig gebied blijkt inhoudelijk pover en klinkt zwak in vergelijking met de encyclopedische kennis van Michael en zijn vriend de monnik.

Zij zijn beiden overtuigd van hun geloof, als het enige ware.

Na het lange gesprek nemen we afscheid.

Waarom een gids in de Orthodoxie:

Als iemand een onverkend pad inslaat zonder een goede gids,

als iemand een kunst of een wetenschap wil leren zonder een ervaren leraar,

als iemand de grenzeloze mentale zee wil bezeilen zonder echte en ervaren leraren

Wie die mensen ook zijn, zij misleiden zichzelf

en zijn verdwaald al voordat zij begonnen zijn

(uit: informatie over orthodoxie)

Papas Spiridon kent een korte route langs de kust naar het Russisch Orthodoxe klooster.

Een smal kustpad leidt ons naar het klooster Xiropotamos.

Michael heeft zijn kwaliteitsrugzak te vol en te zwaar geladen en verkeerd afgesteld.

De rugzak bevat veel kleding, zoals 10 paar sokken en extra ondergoed. Hij torst totaal 30kg.

Voor tegen zijn borst hangt nog een kleinere rugzak.

Zijn schouder en nek hebben het zwaar te verduren. Ik stel voor om de volgende dag overbodige bagage te stallen bij mijn hulptroepen, de brandweer van Karyes.

Op het pad naar het Russisch klooster zien we een simpel bord, we passeren de grens en zijn op het territorium van het klooster.

We lopen langs verschillende nieuwe gebouwen en bereiken het hoofdgebouw.

Rond het centrale deel van het klooster staat een stenen wal. Via een poort bereiken we het hoofdgebouw.

Op de muren prijken enkele mozaïeken zoals van Maria en Jezus.

Het grote gebouw heeft zeven verdiepingen. De gestuukte muren in blauwgroene pastel kleur zijn voorzien van talloze ramen, die in rijen met mathematische precisie zijn geplaatst.

We vinden de ingang van een groot gastengebouw met zes verdiepingen.

Russisch Orthodox Klooster

De guestmaster laat lang op zich wachten. We kunnen hem ook niet opsporen.

Michael en ik hebben bij elkaar een behoorlijk arsenaal met vreemde talen.

Roemeense landgenoten, monniken en werklui, maken een praatje met Michael en geven hem nuttige tips. Deze contacten zijn spontaan en erg hartelijk.

In een ontvangstzaal staat raki, koffie en voedsel klaar voor pelgrims.

Een groepje Russische en Oekraïense pelgrims zijn hier al wat langer en komen een glaasje raki drinken.

We begroeten elkaar en er heerst, ondanks de taalproblemen, een kameraadschappelijke oude jongenssfeer.

Iwan, een Russische monnik, heft een glas raki omhoog en roept met een jolig ondeugend gezicht “ Schnaps!”

Ik trek een gezicht, alsof ik gruwel van dit bocht.

Een Russische soldaat ziet mijn foto's van de brandweer en roept trots dat hij, Kameradski, ook bij de brandweer zit.

Hij rukt zijn militaire badge van zijn mouw en schenkt deze aan mij.

We hebben samen plezier.

Een Russische Orthodoxe pelgrim spreekt Engels en vraagt me op denigrerende toon, wat ik hier zoek. Hij straalt een fanatieke gedrevenheid uit.

Hij heeft zich verdiept in allerlei godsdiensten zoals het Boeddhisme. Tijdens zijn zoektocht naar de ware godsdienst is hij zelfs in verlaten onherbergzame gebieden geweest en heeft daar zware beproevingen doorstaan.

Na deze zoektocht heeft hij de Orthodoxie gevonden, de enige ware godsdienst.

Hij vertelt dit alsof hij geslaagd is voor zijn commando-opleiding.

De volhardende manier waarmee Michael de Orthodoxie uitlegt over de van twijfel gespeende lessen van monnik Spiridon geven me het gevoel dat ik in een verkeerd supportersvak zit. Dit is een godsdienst van zekerheden, een godsdienst die twijfel en dialoog vermijdt. Dankzij Michael, die me in elk moment de orthodoxe verkeersregels uitlegt, val ik in de kloosters minder uit de toon.

Half zeven is er een kerkdienst.

Monniken in zwarte pijen en pelgrims schuifelen de kerk binnen.

Daar beland ik in een halfduistere ruimte met blinkend goud en iconen.

Bezoekers, monniken en priesters buigen en drukken eerbiedig het voorhoofd tegen het glas en kussen de iconen.

Sommigen leggen een bosje kaarsen neer. De geelbruine waskaarsen worden tijdens de ceremonie aangestoken.

De priestervoorzanger zingt ritmisch een lange rij namen van heiligen.

Links van mij in een nis en in een nis ertegenover staat een groepje monniken.

De linker zanggroep valt in na de solo van de celebrant.

Een warme donkere harmonie van stemmen golft door de kerk. In de bronzende akkoorden kleurt de lage bas de bovenstem van de sopraan.

De groep rechts valt in nadat eerst een monnik zacht de begintoon aangeeft.

De celebrant draagt een rijk bewerkte roomwitte mijter.

De priester schrijdt met een wierookvat door de kerk en bewierookt de kerkgangers.

De kloosterkerk bestaat uit meerdere ruimtes, de voorhal, een tussenhal, een centrale ruimte en een achtergedeelte.

De centrale ruimte is de ceremoniële ruimte waar zang, licht, gebed, iconen, priesters in zwarte gewaden bidden.

Monniken en pelgrims lopen tot bij de iconen, buigen en slaan kruisen. Sommigen knielen en schuiven voorover, het lichaam plat op de grond, en komen overeind en kussen de icoon.

De ceremonie duurt ongeveer twee uur.

De monniken verlaten na afloop in een lange rij de kerk met de celebrant voorop.

Met naast hem twee monniken dragen ze een kelk en een gouden kruis.

Alle bezoekers volgen de monniken. De eetzaal is een grote hal met rijk beschilderde wanden en plafonds.

Het gezang van de monniken galmt door de ruimte.

Ongeveer 160 man zoekt een plek op de houten banken langs de tafels.

De vegetarische maaltijd staat klaar voor iedereen.

Een pannetje rijstepap, soep, plakjes kaas, verse lenteui en brood.

Tijdens de maaltijd is het stil.

Een monnik leest een tekst voor. Na de lezing rinkelt een belletje en staat ieder op.

De monniken lopen langzaam zingend terug naar de kerk.

Daar worden weer de iconen gekust. Monniken en leken maken meerdere buikschuivers.

Terug in ons royale gastenverblijf is de balie bij het kantoortje van de gastenmonnik open.

Michael en ik tonen onze Diamonithirion (Visum Athos) en ons paspoort.

Op de gang komt Michael een monnik uit Moldavië tegen. Ze spreken beiden dezelfde taal, zodat Michael veel inside informatie krijgt.

Fotograferen op Athos is verboden, maar als ik van Michael en de monnik een foto wil maken, kijkt de monnik eerst om zich heen, alvorens ik een foto neem.

De guestmaster schrijft ons in, geeft een schone lakenset en brengt ons naar een slaapzaal op de vijfde verdieping. Op het zaaltje staan vier rijen van negen bedden.

In het klooster hangen twee klokken, een met onze Europese tijd en de ander met de Byzantijnse tijd.

's Ochtends om zes uur staan we op.

Na een kerkdienst eten we in de grote zaal, halen onze rugzakken op en lopen hetzelfde kustpad als de dag ervoor weer terug. Voor ons loopt een groepje pelgrims, waaronder enkele monniken.

Op een kruising met een bredere lichtgele kalkgruisweg nemen we afscheid.

Zij lopen richting Daphne.

Michael, Roemeense naam: Ursi Iuliu

We lopen naar de hoofdplaats Karyes langs een stoffig pad.

Uit een stofwolk verschijnt een fourwheeldrive die naast ons stopt.

De monnik biedt ons een lift aan. Een stukje verder pikt de monnik twee Duits wandelaars op. Drie man met bagage delen met opgetrokken knieën het laadbakje.

In Karyes, het bestuurscentrum van de monnikenstaat Agion Oros, dwalen groepjes pelgrims rond.

Rugzakken wachten tegen de gevels of rusten tegen lage muurtjes.

De eigenaars staan in groepjes bijeen of drinken iets in. Het wegdek bestaat uit grijze

natuursteen, kunstig tot een vlak samengevoegd.

Langs de hoofdstraat staan rood bruin geverfde winkeltjes.

Op straat staan stoffige mini- busjes, wachtende rugzakken, monniken met zwarte pijen en platte cilindervormige hoofddeksels, de kamilauchion.

Iedereen wacht op vervoer naar een klooster, de heilige berg Athos of naar de haven van Daphne.

Onze twee Duitse medelifters hebben allebei een Garmin GPS.

Ze hebben thuis een kaart van Athos gedigitaliseerd en de scan laten samenvallen met Google Maps. Het digitale resultaat zit in hun GPS apparaat.

Met ons vieren lopen we naar het klooster Stavronitika ongeveer halverwege de oostkust.

De vierkante toren met erboven kantelen maken van het klooster een burcht.

De Guestmaster ontvangt ons met een glaasje Raki, water en zachtzoete Loukoumi en vergezelt ons naar de kloosterkerk.

De Duitse mannen kunnen hier overnachten. Zij hebben tevoren gereserveerd.

De monnik verontschuldigt zich, Stavronitika is maar een klein klooster.

Vier Oostenrijkse mannen bezoeken het klooster. Al jaren trekt dit groepje gepensioneerden er op uit en maken wandeltochten.

Het bezoek aan Athos staat bij hen in het teken van dankbaarheid, dankbaarheid voor alle goeds in hun leven.

De lijfspreuk van een der Oostenrijkse gepensioneerden luidt: "Wie reich war ich wenn ich noch arm war."

Zij raden ons aan om ook te overnachten in het grote klooster Iviron, enkele kilometers zuidelijker van Stavronitika langs de kust.

Ze kennen een smal kustpad, een slimme korte verbinding tussen de kloosters.

Michael en ik worden opgenomen in de hechte vriendengroep; mannen van mijn leeftijd met levenservaring en warmte.

Onderweg filosoferen we over ons leven en praten we als opa's over de toekomst van onze kleinkinderen. We zijn tevreden over ons leven.

Onder ons glanst het diepblauwe tapijt van de Egeïsche Zee, in de verte zie ik de contouren van het eiland Thassos.

Uit verslag 2008

Ik sliep toen op het strand van het vasteland tijdens de tocht van Igoumenitsa naar Istanbul en zag vanuit mijn tentje het eiland Thassos.

Wit zand, helderblauw transparant zeewater, kleurige parasols en in de verte de bergen van het monnikeneiland. Voor zonsondergang staat mijn binnententje onder een oude houten overkapping langs een verlaten strand. Voor me verrijzen de bergen van het monnikeneiland Aghion Oros. Nadat ik mijn tentje heb opgezet spoel ik me af in zee en val daarna direct in slaap. De kabbelende golfjes waaieren uit over het zandstrand. De hele nacht klinkt het kalme bruisen van het water als ontspannen hartslagen. Lampen van vissersbootjes bewegen langzaam in het donker. Boven me flonkert een heldere sterrenhemel. Door het fijne gaas kijk ik over de zee. Als ik even wakker ben, geniet ik van dit stille fascinerende toneel en voel me een bevoorrechte vrije zwerver

uit verslag 2008

Op een bastion van hoge stenen muren staan een rij pastelkleurige houten bouwsels: het klooster Iviron. Houten dragers steunen de gewaagde uitstekende balkons en vertrekken. We worden ook hier ontvangen met raki en loukoumi. Na een twee uur durende liturgische viering lopen we naar de eetzaal en eten in stilte vis, brood en sla. Een monnik bidt totdat een belletje rinkelt; einde maaltijd.

Orthodox Klooster Iviron

Michael heeft last van zijn gewrichten doordat de rugzak te zwaar is en ook niet goed is afgesteld. Na het inkorten van het draagstel is het probleem verholpen.

We wandelen 's avonds naar het strand en menen in de verte een school spelende dolfijnen te zien. De volgende ochtend zien we dat de spannende dolfijnen nu gladde grijze rotsen zijn. We lopen om het grote kloosterkasteel en bezoeken een grote expositieruimte waar fraaie iconen verkocht worden.

Op Athos zie ik een buitenwereldse werkelijkheid, religie verpakt in goud, regels.....goud en rituelen.

Elementen van de liefde van ongrijpbare ondefinieerbare goddelijkheid ontmoette ik tijdens deze reis onderweg in mensen en natuur.

Op Athos is religie verstand en geconcentreerd in zekerheden. Wijsheid ligt hiërarchisch vast. Het zijn de bronnen waar mensen als Michael zich aan laven.

Op dit religieuze schiereiland leeft een geïsoleerde mannengemeenschap op de toeweg naar de hemel op voorspraak van de behulpzame moeder Maria.

Het monnikenleven vast gebeiteld in het constante ritme van rituelen, gebeden en gezang.

De vieringen worden meestal staande bijgewoond om te voorkomen dat het bewustzijn daalt. (de monnik indut).

Michael is vannacht om drie uur naar het nachtgebed, nichterion, geweest om deel te nemen aan de rituelen. Vanochtend om half acht kan hij niet uit zijn bed komen, hij slaapt door. Naast het tekort aan slaap verzucht hij ook dat het eten goed is voor monniken, maar niet voor wandelaars. Het is te weinig.

Het afscheid van de groep Oostenrijkers is emotioneel.

Toen ze de Mount Athos beklommen en de top bereikten, verscheen in zee de schaduw van de berg. Het was een intense ervaring. De verteller kan niet meer verder praten, overweldigd door emoties.

Op weg naar Karyes passeren we een groepje, dat op de bus wacht. We wilden lopen, maar de verleiding van de bustocht kunnen we niet weerstaan.

Karyes is het centrum met een gemeentehuis, politiepost en brandweerkazerne.

Karyes

Van Karyes lopen we naar het klooster Koutloumousiou.

Gastenmonnik Josef ontvangt ons.

Josef komt uit Duitsland en was aanvankelijk protestant. Op zoek naar de ware godsdienst verbleef hij gedurende een week in een Katholiek klooster.

Hij werd pas echt geraakt toen hij de Orthodoxie leerde kennen.

Hij leeft nu zeven jaar in Griekenland, waarvan zes jaar op Athos en de laatste zes maanden als monnik in dit klooster.

Katholieken mogen hier slapen, maar Josef noemt het katholieke geloof een dwaalspoor.

Hij noemt onmiddellijk het jaartal en de naam van de paus waarbij het mis ging.

De orthodoxie raadt af om met katholieken over geloof te praten. Dit kan de Orthodoxe gelovige aan het twijfelen brengen.

Het open heldere gezicht van Jozef weerspiegelt zijn emoties. Hij reageert impulsief en enthousiast zoals een kind.

Christus en God zijn volgens hem alleen de wegen waarlangs men naar de hemel kan gaan.

De woorden van de monnik hebben bij Michael een gedreven bekeringsdrang opgeroepen.

Op onze kamer gaat hij verder met het betoog van de monnik. Zijn toon krijgt iets drammerigs en vaak herhaalt hij teksten.

Orthodox Klooster Koutloumousiou

Skete

Ik vind hem slim, maar ook star.

Michael wil ingewijd worden in de Orthodoxie en het kloosterleven. Zijn opleiding als bouwarchitect heeft hij niet afgemaakt. Hij wil kiezen voor het kloosterleven en niet voor een leven in de maatschappij. Later wil hij op Athos alleen leven.

Hij is 26 jaar en heeft een vriendin gehad. Zijn moeder werkt in Oostenrijk als 24 uurverzorgster bij oude mensen aan huis.

Michael wil de skete (kluizenaars onderkomen) bezoeken waar Paisos, een heilige monnik heeft geleefd.

Jozef vertelt op overtuigende toon enkele wonderen van deze monnik.

Michael weet waar zijn resten zijn. Jozef vraagt dan gretig of er nog huid op de botten van de heilige zat.

Jozef spreekt af waar hij ons op een bospad zal ontmoeten, zodat we samen naar de skete van de wijze monnik gaan.

Skete: aantal huizen waar drie tot vijf monniken wonen. Elke woning heeft een kapel.

Aan hem kan Michael zijn vragen stellen die Jozef zal vertalen. We wachten een poos vergeefs op Jozef en keren terug. Achteraf blijkt dat Jozef zich heeft verslapen tijdens zijn middagdutje.

Op weg naar het klooster komen we een groepje Russen tegen.

Een man vraagt of ik Orthodox ben. Ik antwoord dat ik katholiek ben.

Hierop vindt een man uit het groepje dat ik me onmiddellijk moet laten dopen. Als ik morgen sterf zal ik regelrecht naar de hel gaan en anders naar de hemel.

Ik vind zijn reactie dwingend en primitief en bovendien onchristelijk.

Op een galerij voor de slaapkamers van het klooster Koutloumousiou praat ik met een groepje Duitse mannen.

Onder leiding van een pastoor van hun Evangelische Gemeente bezoeken zij al meerdere jaren Athos.

Zij doen dit uit wetenschappelijke interesse. Ze hebben belangstelling voor de resten van de vroegere religie binnen deze geconserveerde Byzantijnse enclave.

De Evangelische godsdienst heeft volgens hen meer overeenkomsten met de Orthodoxie.

Onze Nederlandse geloofspraktijk veroorzaakt bij hen slechts opgetrokken wenkbrauwen.

De terugtocht straks naar mijn oude bekende wereld ervaar ik als iets goeds.

Bij het afscheid van monnik Jozef roept deze vrolijk: "Grusz Gott, tritt ein, bring Gluck herein."

Prompt krijgt hij een blosje en verontschuldigt zich. Dit is een Katholieke spreuk, die hem ontglipt.

Toch schrijft hij op mijn verzoek de ludieke tekst op.

Even later neem ik een foto van hem samen met Michael. Ik moet beloven deze niet te publiceren. Wel moet ik opnieuw de foto nemen. Jozef was niet tevreden met de eerste foto.

Ons afscheid is warm.

Hoe kan deze levendige monnik zich staande houden in een wereld, waar ik mezelf in de afgelopen drie dagen beklemd voel raken.

Als gastenmonnik ontvangt hij de bezoekers. De lange slungelige Jozef met een donker warrig baardje en scheef monnikenmutsje loopt met een gretig vaartje op nieuwe bezoekers af. Hij praat gehaast en krijgt snel een kleurig blosje.

Jozef is een impulsieve aardige monnik, die zich schikt in de wat saaie kloosterregels en zich onderwerpt aan het gezag. Hij is overtuigd dat hij zo de hoofdprijs na dit leven verdient.

Michael blijft achter in dit klooster. Hij is geraakt door de lange slungelige impulsieve Jozef, die zich wringt in het keurslijf van kloosterregels.

De prijs die ik betaal voor de unieke kennismaking bestaat uit mijn zwijgen, geen kritische vragen, geen sarcasme, maar respect.

Op Athos heb ik voldoende gezien en beleefd van de Orthodoxie, de starheid en de ijver waarmee men dit aardse leven alleen beschouwt als aanloop naar de hemel, de vereniging met God.

In Daphne wacht een gezelschap op de boot. Er gaan veel Russen aan boord. Een Rus draagt op zijn borst een grote ingelijste icoon en een vlag met de afbeelding van Tsaar Nicolaas. Mensen knielen voor de icoon en kussen deze eerbiedig.

In Rusland is een groep mensen, die pleiten voor het herstel van de monarchie en het tsaristische Russische rijk. Op de boot praat ik met hen in het Engels. Een Rus diept uit zijn rugzak een fles vodka, waardoor het gesprek gesmeerd verloopt. Zij vinden dat Westerse journalisten een gekleurd en vertekend beeld van Rusland schetsen, waardoor het land in een kwaad daglicht komt te staan.

In Daphne moeten we voor het inschepen eerst langs de douane.

Alle plekken op het bovendek van de boot zijn bezet.

De Rus met de Icoon op zijn borst en de vlag van de Tsaar hangt als een koene strijder tegen de railing.

Om hem heen zit een grote groep Russen. De stemming is wat uitgelaten.

Zoveel goden, zoveel gelovigen, zoveel wegen, zoveel zekerheden, zo vaak "Wij hebben gelijk, wij bezitten de enige ware"

Geloof, zoveel doden, zoveel martelaren, zoveel heiligen.

Onderweg zijn, zoveel gastvrijheid, zoveel warmte, zoveel levendigheid, zoveel inspanning, zoveel beloning.

Geschiedenis, zoveel winnaars met zoveel verliezers.

In Ouranoupolis wacht de bus voor Saloniki.

's Avonds zoek ik in de vertrekhal van het vliegveld een plekje om te slapen.

In een gang met servicebalies vind ik een geschikt plekje.

Personeel loopt in en uit.

Om 22.00 uur wensen de laatste vertrekkende medewerkers me Good Night.

Slapen op een bank, geluid van de zoemende airco, onder onbescheiden wit licht.

Een nacht van mijmeren in de schutsluis tussen de zwerftocht en thuis.

Om 4.00 uur wordt ik "Good Morning" gewenst door een medewerkster van Ryanair.

Zij checkt de passagiers van de eerste vlucht van 06.00 uur in.

TERIE LEIJSS

P.Breughelstraat 34

5062 LH Oisterwijk

Nederland

E: Terie@ziggo.nl

www.facebook.com

Route: *(overnachten)*

21 april	Ryanair Eindhoven Airport – Brindisi Airport – Costa Morena A L B A N I E	
22 april	Vlore	(appartement Blendi)
23 april	Vlore – Novoselie	(casco)
24 april	Novoselie - Fier	(huis Jany/Gena)
25 april	Fier – Elbasan	(flat Dragush)
26 april	Elbasan – Polis i Vogel	(boerenwoning Arben Tanushi)
27 april	Polis i Vogel – Babje	(boerenwoning Beqir Ballon)
28 april	Babje – Qukes	(boerenwoning Fam. Kushta)
29 april	Qukes – Prrehas	(internethok)
30 april	Prrehas – Struga (Skopje/Macedonië)(Brandweer)	
1 mei	Struga – Ohrid	(Pension)
2 mei	Ohrid – Resen	(Pension)
3 mei	Resen – Capara	(boerenwoning)
4 mei	Capara – Bitola	(Brandweer)
5 mei	Bitola – Niki (Griekenland)	(casco)
6 mei	Niki – Meliti	(Tuinhuisje Wassili)
7 mei	Meliti – Kella	(Kleedhok voetbal)
8 mei	Kella – Arnissa	(woning Valantis)
9 mei	Arnissa – Nissi	(woning Nicolaos)
10 mei	Nissi – Edessa	(Brandweer)
11 mei	Edessa – Profitis	naast Orthodoxe kerk)
12 mei	Profitis – Arawissos	(gebouwtje waterpark)
13 mei	Arawissos – Giannitsa	(Hotel Brandweer)
14 mei	Giannitsa – Pella	(Huis George/Mary Papaliras)
15 mei	Pella – Saloniki – Ouranoupolis (schoolplein)	
16 mei	Ouranoupolis	Huis Vicky)
17 mei	Ouranoupolis – Aghion Oros (Agiou Panteleimonos Russisch Orth Klooster)	
18 mei	Agiou Panteleimonos – Iviron(Orthodox Klooster)	
19 mei	Iviron – Koutlounousiou	(Orthodox Klooster)
20 mei	Aghion Oros – Saloniki	(Vliegveld)
21 mei	Saloniki Airport – Eindhoven - Oisterwijk	